

Namık Kemal

Vatan Yahut Silistre

Oyun – Günümüz Türkçesi

1872

Vatan Yahut Silistre

Namık Kemal

Özgün Adı (varsa)

Vatan Yahud Silistre

Çeviren

Bahar Bayraktar

Düzeltili

Aysel Yıldız – Simay Çıtak

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metin gerek görsel malzeme k12 Eğitim ve Araştırma Vakfı'ndan izin alınmadan hiçbir yolla çoğaltılamaz, yayınlanamaz ve dağıtılamaz.

© Vakıf k12, 2021

NAMIK KEMAL – VATAN YAHUT SİLİSTRE

VATAN

YAHUT

SİLİSTRE

DÖRT PERDE – TİYATRO

ESER

KEMAL

İLK BASIM

Basmak ve bastırmak hakkı yazarın, oynamak ve oynatmak hakkı Güllü Agop’undur.

1872

Vatan Yahut Silistre

Kişiler

Zekiye Hanım

Hanife Hanım

İslam Bey — Gönüllü Zabiti¹

Ahmet Sıtkı Bey — Miralay²

Rüstem Bey — Kaymakam

Abdullah — Miralay'ın Çavuşu

Bir Kaymakam

Bir Binbaşı

Birinci Zabit

İkinci Zabit

Üçüncü Zabit - Neferler³ - Gönüllüler

¹ Zabit: Rütbesi teğmenden binbaşıya kadar olan subay.

² Miralay: Albay.

³ Nefer: Er.

BİRİNCİ PERDE

(Perde açılınca kenarı sokağa nazır bir oda görünür. Zekiye, Arnavutluk'a özgü muntazam bir kadın elbisesiyle mindere uzanmış. Elinde bir kitap, önünde bir mum... İslam Bey de sokakta gezinir)

Birinci Sahne

ZEKİYE— *(Kitabı sandığın üstüne bırakarak)* Ah! Nineciğim! Nineciğim! Gönlüme niçin bu kadar incelik verdin? Fikrimi niçin bu kadar açtın? Sen de şimdi kızını görsen okuttuğuna pişman olurdun... Benim gönlüm öyle büyük büyük hayata nasıl dayansın? Benim beynim öyle geniş geniş düşüncelere nasıl dayansın? Yüreğim ne kadar çarpıyor! Sanki göğsümü yerinden koparacak da dışarı fırlayacak... Beynim ne kadar sıkılıyor! Sanki başımı paralayacak da etrafa dağılacak... *(Ellerini yüzüne kapayarak)* Nineciğim! Nineciğim! Daima babamı düşünmek için açtığın, hazırladığın fikirde başkası geziyor! Daima seni sevmek için terbiye ettiğin, büyüttüğün gönülde başkası hükmediyor! Seni babam okutmuş, onun yoluna öldün. Beni sen okuttun. Yoluna ölmek değil, öldüğüne ağlamak bile hatırıma gelmiyor! Ah!.. Daima o! Gözümde o! Hayalimde o! Aklımda o! O! O! O! Bir kere sokakta gördüm... Keşke yüzüne baktığım zaman gönlüme düşen ateş gözlerimi eriteydi... Daha bir bakışta vücudumda ne kadar kuvvet varsa toplayıp da gözlerimi başka tarafa çevirmek istedim, eyvah!... Ne vücudumda kuvvet buldum ne gözlerime hükmüm geçti. Sanki ömrümde gördüğüm, işittiğim, okuduğum, düşündüğüm ne kadar güzel şey varsa hepsi bir yerde toplanmış da bir insan çehresi olmuş karşıma gelmişti. *(Biraz düşündükten sonra)* Hayat ne garipmiş! Birkaç gün evvel yanımda biri ağlasa, gözünün yaşı sefasından dökülüyor zannedirdim. Bugün kulağıma kahkahalar matem sesleri gibi geliyor! Birkaç gün evvel dertli bulutlarda şimşek çaktıkça biri gülüyor gibi görünürdü; bugün yeni açılmış güllerde çiy görsem birinin gözyaşı dökülmüş zannediyorum! Birkaç gün evvel yüzüm gülüyordu... Sanki her şey de benimle birlikte gülüyordu! Bugün gönlüm ağlıyor... Sanki her şey de gönlümle birlikte ağlıyor! Yine sabah oldu, yine gözüme bir dakika uyku girmedi...

(Mumları söndürerek) Zavallı mum! Acaba ben de senin gibi yana yana tükenip gidecek miyim?.. Beş dakikacık uyuyabilseydim... Belki rüyada görürdüm de ayaklarına kapanır, gönlümün zehrini dökünceye kadar doya doya ağlardım... Allah'ım! O mektup neydi?.. Ateşle yazılsa insanın yüreğini o kadar yakmaz. Okudukça gözlerimden sanki yüzüme, göğsüme doğru damla damla alev parçaları saçıldı... Bilmem sütninem getirdiği zaman nasıl utancımdan yerlere geçmedim!.. İnsan sevincinden ölmüyor; lakin çıldıracak! Mektup sözünü işittiğim gibi ondan geldiğini bildim. Kendi gelse belki utanırdım da o kadar çırpınarak üzerine koşmazdım. Gönülde keramet mi var nedir?... Bazı kere gaybı da biliyor!

Ah! Benim o zaman başka kimi düşündüğüm vardı? Hâlâ kimi düşündüğüm var? Mektup babamdan da gelse yine ondan sanmaz mıydım? Belki dünyayı bildim bileli bir kere yüzünü görmeye hevesli olduğum babamdan geldiğine kederlenirdim... Seviyorum, sevmekten bir türlü kendimi alamıyorum; o da beni seviyor. Sevdiği mektubunda yazılı... Kendi yazısıyla yazılı... Elbette gerçektir... Hayır! Elbette gerçektir. Allah o kadar güzel bir vücudun içinde hainlik saklamaz a. *(Biraz düşündükten sonra)* Kim bilir? En güzel çiçeklerin arasında yılan bulunuyor. Yarabbi! Yarabbi! İnsanın yüzü gibi gönlünü de meydanda yarataydın ne olurdu?

İkinci Sahne

(İslam Bey, Zekiye Hanım)

İSLAM BEY— *(Pencereden girerek)* Ben gönlümü meydana çıkarabilirim. Ne yapayım ki içindeki sırlar yine sana görünmez.

ZEKİYE – *(İslam Bey'i görünce son derece bir telaş ile yanına koşmak ister fakat yine kendini toplar. Hüzünlü bir sessizlikten sonra, kendi kendine konuşarak ve fakat sözünü iştittirerek)* Ya şimdi her gün Allah'tan ölümümü istediğimde hakkım yok mu? Biri gördüyse bana ne der?

İSLAM BEY — Kimsenin görmesi ihtimali yoktur. Bu kadar günlerdir, bu kadar gecelerdir kendimi göstermemek için topraklarda yuvarlanıyorum... Sabah açılıyor, gözler hâlâ açılmaya başlamadı. Gece bitiyor, uyku daha yeni başladı... Her gece buraları dolaşıyorum, tecrübeme güven.

ZEKİYE – *(Memnuniyetini gizleyerek, soğuk bir ifadeyle)* Sizi davet eden mi vardı?

İSLAM BEY — Allah aşkına ellerini yüzüne tutma. Dünyayı topu topu bir gün gördüm. Çünkü bana dünyadan murat sensin. Bir daha göreceğim miyim? Orasını Allah bilir... Deminden beri casus gibi pencerenin altından sözlerini dinledim. *(Zekiye'nin kızgınlığı artar)* Kabahatimin ne kadar büyük olduğunu bilirim. Onu biri bana yapsa, benim gözümde kıyamete kadar alçaklıktan kurtulamazdı. *(Zekiye'nin kızgınlığı artar)* Haydut gibi pencereden bir eve girdim. *(Zekiye kızgınlığını daha fazla gizlemeyerek)* Benim buraya girdiğim gibi biri bizim eve girse, kanını helal sayar öldürürdüm. *(Zekiye'nin telaşı arttıkça artar)* Ne yapayım ki elimde değil! Seni seviyorum... Senden ayrılacağım... Bugün ağzından beni sevdiğini iştittim... Bugün sana veda edeceğim... edeceğim... İşte gönlün benden kaçınmak istedikçe ayakların bana doğru geliyor... Benimde söz hakkım olsaydı, elbette kendimi zapt ederdim... Elbette senin yanında olsun, suçlu olmamaya çalışırdım. Merhamet ki böyle nurdan dökülmüş vücuda taştan yapılmış gönül yakışmaz.

ZEKİYE— *(Gönlüyle dövüşürcesine birtakım telaş ve tereddütten sonra, kendi kendine)* Bu kadar zamandır olsun azabına tahammül ediyorum. Olmadı... olmadı... Yine olmadı. *(İslam Bey'e hitaben)* Muradın nedir? Ben kendi halimle uğraşıp duruyorum... Birdenbire peri gibi önüme çıktın, beni kendimden aldın. Uyusam rüyamda sen! Uyansam hayalimde sen! İnsan içinde olsam gönlümde sen! Yalnız kalsam karşımda sen! Daima sen! Daima sen! Vücudumu mu istersin? İşte esiririm. Canımı mı istersin? Al da kurtulayım.

İSLAM BEY — Beni gördüğün zaman gözlerini çevirmek istemişsin... Öyle mi merhametsiz? Ben seni gördüğüm vakit gönlümden ne haller geçtiğini bilir misin? Göz kapaklarım bir kere yumulup açılıncaya kadar arada bütün ömrüm kayboluyor zannediyorum... Allah'a bin şükür olsun ki sen de benim gibi elinde olmadan seviyorsun. Gönlün sana üstün geliyor. Sen beni bir kere gördün. Ben seni bir kere gördüm. İşte gönlümüz ikiz yaratılmış, işte Allah seni bana beni sana vermiş... İşte sen can, ben vücut! Sen muhabbet, ben gönül! Sen güzellik, ben aşk! Sen, güneş gibi yüzüne baktıkça gözlerimi yaş içinde bırakıyorsun. Ben, gölge gibi senin yalnız senin ayağının altında sürünüyorum! Biz birbirimizden burada ayrılırsak ötede birleşiriz. Bugün ayrılırsak yarın birleşiriz... Ayrı görünürüz, yine buluşuruz... Ayrı zannediliriz, daima biriz. Gel... yanıma gel... Bana bir yemin et ki gerek ayrılalım gerek ayrılmayalım; dünyada, ahirette benden başka kimseye yar olmayacaksın...

ZEKİYE — *(Kendini tutamayarak)* Vallahi... *(Kendini toplayarak, mahcup bir şekilde)* Merakınızı anlayamadım? *(Kendini zorlayarak)* Ben kendi kendime söyleniyordum... Siz göründünüz... Ben... ben bir şey... Söylemedim. Söyledim mi?... Yoksa... Ne diyecektim?... *(Yine kendini kaybederek, son derece sert bir üslupla)* Hem beni seviyorsun hem niçin ayrılacağız?

İSLAM BEY — Gideceğim çünkü...

ZEKİYE— *(Hiddetle sözünü keserek)* Zihnimden babamın, annemin muhabbetini çıkardın. Kardeşimin mezarı gönlümdeydi, onu da unutturdun. Şimdi hayali de kendi gibi kara topraklarda yatıyor. Mezarını görmeden hatırıma gelmiyor! Ne uykum kaldı ne iradem kaldı ne bir şeyde arzum

kaldı... Kendinden başka gönlümde bir şey bırakmadın... Şimdi de kendini elimden alacaksın. Hem de müjdesini kendin getiriyorsun... Kalbini yaracaktın da bana bu merhameti, bu insafı mı gösterecektin? *(Kendi kendine hiddetle söyleyip, gezinerek)* Sonunda ne olacak? O bu memleketten gider. Ben de bu dünyadan giderim. Ömrümün her lezzetini kaybettikten sonra kara toprağın nesi var? Birkaç dakikalık can acısından mı korkacağım?

İSLAM BEY — *(Kendini zapt edemeyerek kesin bir tavırla)* Gideceğim.

ZEKİYE — *(Yanına hücum ile lakırdısını keserek)* Önce beni öldür.

İSLAM BEY — *(İşitmemiş gibi)* Gideceğim...

ZEKİYE — *(Yine lafını keserek)* Sende o kadar erkeklik yoksa ben kendimi öldürürüm.

İSLAM BEY — *(Kararlı ama sakın bir şekilde)* Gideceğim... gideceğim... gideceğim... Yoluma cehennemin ateşleri saçılrsa yine gideceğim...Göğsüme Azrail'in pençesi dayansa yine gideceğim... Babamın mezarını çiğnemek lazım gelse yine gideceğim, annemin vücudu ayağımın altında ezilecek olsa yine gideceğim. Gerçekten benim için öleceğini bilsem yine gideceğim.

ZEKİYE— *(Hiddetle gezinerek, sesi işitilecek bir tonda, kendi kendine)* Ah, inanmıyor! Kendi için öleceğime inanmıyor... Belki öldüğüm vakitte inanmaz. *(Hiddetle İslam Bey'e dönerek)* Gideceksin... Gideceksin... Niçin gideceksin?

İSLAM BEY— *(Metanetle)* Kandil geceleri kabristan ziyaretine gidersin a.

ZEKİYE—*(Hiddetle)* Giderim... Sonra?

İSLAM BEY — Hiç benim ocağımdan oralarda yatan adam gördün mü? Ecdadımdan kırk iki şehit adı bilirim. Rahat döşeğinde ölmüş bir adam işitmedim. Anladın a? Bir adam işitmedim... Devlet

savaş açmış; düşman sınırlarda şehitlerimizin kemiklerini, topraklarını çiğnemeye çalışıyor. Hiç nasıl olur mu düşman silahı vatana çevrilsin de karşısında önce benim göğsümü bulmasın? Hiç nasıl olur ki vatan tehlikede bulunsun da ben evimde rahat oturayım? Hiç nasıl olur ki devlet yerinden oynasın da ben mihlanmış gibi burada kalayım? Hiç nasıl olur ki vatan sevgisi bugün her şeyden kutsal olsun da ben yalnız senin aşkınla uğraşayım? Hiç nasıl olur ki dünyada her şeyin ilerlediğini bilip dururken ben babamdan, ecdadımdan aşağı kalayım? Vatan! Vatan!... Vatan tehlikede diyorum... İşitmiyor musun? Beni Allah yarattı, vatan büyüttü. Beni Allah besliyor, vatan için besliyor. Ben anamın karnından vatana geldiğim vakit açtım, vatan karnımı doyurdu... Çıplaktım, vatan sayesinde giyindim. Vatanımın nimeti kemiklerimde duruyor. Vücudum vatanın toprağından... Nefesim vatanın havasından... Vatanımın uğrunda ölmeyeceksem ya ben niçin doğdum? Ben adam değil miyim? Vazifem yok mu? Vatanımı sevmeyeyim mi? Ah, vatanını sevmeyen adamdan nasıl sevgi beklersin?

ZEKİYE — Eğer... vatan... vatan olunca... ben... ne derim? Ben... Ben ne diyebilirim? Git!.. Git beyim! Dünyanın bu hali de varmış! Ben vatani bilirim, ben vatan lafını işitmişim. Lakin iki kalbi birbirinden koparır sanmazdım; meğer koparırmış. Benim gönlümü kopardı, hâlâ içime kanlar akıyor. Gözümlle görmüş gibi biliyorum. İsteddiği kadar aksın, git beyim! Ben olsa olsa bir iki damla yaş dökerim. İzin vermezsen onu da dökmem, gönlümde saklarım. İsterse her damlası bir damla zehir olsun. Kavgaya gideceksin değil mi? Vatanın için gideceksin değil mi? Beni de unut dünyayı da unut... Ben... ben bir mektubunu bile istemem. İnşallah selamete gelirsın, o vakit burada bir kul bulursun. Ben her vakit kulunum... Yok eğer... Of! Sanki her lafı söyledikçe ciğerimden bir alev kopuyor da boğazıma sarılıyor. *(Şiddetle ağlayıp yere kapanarak)*

İSLAM BEY — Bari ben bitireyim. Eğer vatanım için şehit olacak kadar bahtım var ise o zaman sen de istediğin adamı seçebilirsin?

ZEKİYE— Allah yüz bin kere canımı alsın. Bana gözünün önünde ellerimle gönlümü paralatacağın?... Sen şehit olursan mı? O vakit benim dünyada ne alakam kalır? Ben niçin yaşayacağım... Hayatından bıkanlara dünyada ölümden kolay bir şey mi olur? Beni gerçekten

yolunda ölemez mi zannediyorsun? Bir kere yüzüme bak! Ölüden ne farkım kalmış. *(Kendi kendine)* Acaba birbirinden ayrılmış da telef olmuş iki garibin toprağını havada birleştirecek kadar olsun feleğin insafı yok mudur? *(Âşık bir eda ile)* Gel beyim... Benden bir yemin istemiyor muydun? Alemleri muhabbet üzerine yaratan Rabbimin bin bir ismine yemin ederim ki dünyada da ahirette de Zekiye senindir, senin kulundur.

İSLAM BEY — Ben de Allah'ım...

ZEKİYE— *(Lafını keserek)* Sus! Yemin edeceksen istemem. Ağzından bir yalan çıkabileceğini bir dakika düşünsem o dakikada çıldırırım. Ah! Bilsen seni gözüm nasıl görüyor?.. Gönlüm nasıl biliyor? Yüzüne baktıkça Allah'ın ihsanı canlanmış önümde geziyor zannediyorum. Sen erkeksin... Belki böyle şeyler hatırına gelmez. Seni gördükçe ne düşünüyorum bilir misin? Buradan gittikten sonra zihninde kalacak hayalimi kıskanıyorum da beni bütün bütün unuttuğunu istiyorum. Delilik... değil mi?

İSLAM BEY — Allah aşkına biraz gayret bırak ki veda edebileyim. Benim gönlümü demirden mi zannediyorsun? *(Kendi kendine)* Vazife yolunda her şeyi feda etmeye dünyada herkesten ziyade kendimi layık bilirken on yedi yaşında bir kız kadar olamadım. Ben kederimden ağlamamaya çalışıyorum, o merhametinden gülmeye uğraşıyor. *(Biraz düşündükten sonra)* Bundan sonra ölürsem, hatta senin için bile gam yemeyeceğim... Vatanda senin gibi bir kız görmek, gözümde sana sahip olmaktan da büyüktür. *(Uykudan uyanır bir hal ile)* Hem... Emin ol... Düşman üzerime gelse değil yanardağlar, kuyruklu yıldızlar atsa yine ölmeyeceğim.

ZEKİYE — Ümit... Hayal...

İSLAM BEY — Sen Allah'ın adaletini bilmez misin?

ZEKİYE — Bilsem ne olur?

İSLAM BEY — Bir kere düşün. Vatan ki herkesin hakkını, hayatını korurken onun korunması lazım gelince vatan evladını sınırda kırbaçla sürüyorlar. Vatan ki, herkesin gerçek annesiyle birçok adamlar sağlığında sütünden, hastalığında ilacından geçinmeye çalışıyor! Vatan ki her karış toprağı ecdadımızdan birinin kanıyla yoğrulmuşken kimse üzerine iki damla gözyaşı dökmek istemiyor! Vatan ki kırk milyon can besliyor, hâlâ uğrunda isteyerek can verecek kırk kişiye sahip olmamış! Vatan ki bir zaman kılıcının sayesinde birkaç devlet yaşarken şimdi birkaç devletin yardımıyla kendini koruyabiliyor! Vatan ki hâlâ erkeklerimiz manasını bilmiyor, kadınlarımız adını işitmemiş. İşte; kibir say, gurur say, delilik say... her ne sayarsan say! Ben o vatani sana bana muhtaç görüyorum. Ben yürekte asker; ister ki fikrinde ne kadar ümidi, gönlünde ne kadar arzusu varsa vatan sözü meydana çıkar çıkmaz hepsi birden sabaha rast gelmiş yıldız gibi görünmez olsun. Sen gibi anne ister ki vatana benim gibi evlat yetiştiresin. Ya Cenab-ı Hak'ın adaletine, hikmetine nasıl yakışır ki bu vatanın şerefini koruma fikri memleketimizde daha anasının karnına yeni düşmüş çocuk gibi küçücük bir şeyken seni, beni dünyadan alsın da o fikrin de o fikir sahiplerinin de vücudunu manasız bıraksın? Estağfurullah... Bir kadının karnını yarıp da içindeki saç bitmedik masumu paralamak, Kalabaka⁴ haydutlarına yakışır... Kader öyle zulümlerden uzaktır. Elbette uzaktır. Hem yaşayacağız hem vatanın gelecekteki saadetini göreceğiz hem dünyada vatan yoluna ölmeyi bin yıl yaşamaktan hayırlı bilir çocuklar bırakacağız. Çok zaman geçmez beni karşında süngü, kurşun yarasından yapılmış nişanlarla donatılmış görürsün...

ZEKİYE — Hayal! Hayal! Babam da böyle şeyler söylemiş! Babam da böyle ümitlerde bulunurmuş! Ninem her gece anlatırdı... Sonucunda ne oldu? Hâlâ öldüğü yeri kimse bilmiyor!

İSLAM BEY — Neden öldüğüne hükmediyorsun?

ZEKİYE — Hiç sağ olan adam on beş yıl sevgili karısına, sevgili oğluna, sevgili kızına bir haber olsun göndermez mi?

⁴ Kalabaka Yunanistan'da bir şehirdir. Namık Kemal, kendi döneminde aktif olan Rum eşkiyalara göndermede bulunuyor. [Ç.N]

İSLAM BEY — Kim bilir! İnşallah selametle şu muharebeden dönmek nasip olsun, ben sana elbette babandan bir haber alırım.

ZEKİYE — Ölmüş adamın ne haberi olacak?

İSLAM BEY — Mezarını olsun öğreniriz a. Vakit yaklaşıyor. Gel seninle mertçe bir veda edelim. O nurdan parlak, gülden temiz ağzınla vatanına dua et... Elbette Allah kabul eder. *(Kendisini tutarak ve gülümsemeye çalışarak)* Gözlerinden dökülen inci taneleri nedir ya? Hani tahammül edecektin? Hani ağlamayacaktın? Biraz gülmez misin? Gül yüzün tebessümden ayrıldıkça baygın gözlerinden daha mahzun duruyor. *(Kendi kendine)* Mertçe veda buysa, âşıkçasını Allah kimseye göstermesin.

ZEKİYE [İslam bey] — Gayret... biraz gayret edelim... Seni Allah'ın birliğine emanet ettim... Vatanına duayı unutma. İşte... işte... ben gidiyorum... Ben gidiyorum... *(Azim ve kararlılıkla)* Gidiyorum... Gidiyorum... Yaşasın vatan.⁵

(Zekiye oturduğu yere yığılır, İslam Bey çıkar)

⁵ Bu cümleler metnin orijinalinde Zekiye söylemiş gibi yazılmıştır. Fakat dikkat edildiğinde İslam Bey'in söylediği anlaşılacaktır. [Ç.N]

Üçüncü Sahne

(Zekiye)

ZEKİYE *(Bir iki dakika o halde kaldıktan sonra odanın her tarafına göz gezdirerek)* — Nihayet gitti! Yoksa rüya mıydı? Ah... sevinecek bir şey olaydı, belki rüya çıkardı... Beni de kendi gibi tahammüllü zanneder değil mi? Gösterdiğim gayrete inanır öyle mi? Ah gönlümde ne ateşler yanıyor! Ciğerime ne hançerler vuruluyor! Gözümden ne zehirler akıyor! Bilseydi belki beni böyle bırakacağına acırdı da öldürür öyle giderdi... Beyim, sen beni vatanın için terk ettin. Ben seni kimin için terk edeyim? Benim vatanım da sendin canım da sendin. Topu topu iki kerecik görmek nasip oldu. Gördüğüm vakitlerin dakikası geri dönebilse yerine olanca ömrümü feda ederim. Şimdi gözümün önündeydi, kaybettim. Şimdi yanımdaydı tutamadım! Hâlâ bağırırsam sesimi işitecek... Sanki gönlümün eli var, pençesini atıyor da boğazımı sıkıyor nefesime yol vermiyor! Hâlâ koşsam arkasından yetişeceğim! Sanma gönlümün zinciri var... Vücudumu sarıyor da gücümü kesiyor. Ayaklarımı birbirine dolaştırıyor. Hicran... Hicran... Yine hicran... Yine ayrılık... Yine ayrılık, ahh sanki!.. Nefes mi alıyorum? Canımın bir parçası kopuyor da ağzımdan yere dökülüyor.

(Biraz düşündükten sonra) Niçin ölümü bekleyeyim durayım? Zaten her nefeste bütün ömrüm gidiyor. Zaten ben bu hal ile üç gün yaşamam. Bugün ölürsem ne olur? Gönlümün yaralanmadık neresi kaldı? Varsın üzerinde bir de bıçak yarası bulunsun.

(Biraz düşündükten sonra) Ya o... O yaşayacak... Eğer duyar da benden sonra kendini telef ederse... Niçin?... Niçin telef etsin... Onun vatanı var... Vatanına hizmet edecek... Vatanını benden ziyade sevmeseydi gitmezdi... Sanki öldükten sonra daima hayalinde mi kalacağım? Annemi gözümün önüne getirmek istiyorum da mümkün olmuyor. Biçare kadının belki mezarda gözlerine baksalar hâlâ bebeğinde Zekiyesi bulunur. O niçin daima beni düşünsün? Kara toprak neleri örtmez! Yokluk içinde neler kaybolmaz!

(Biraz düşündükten sonra) Ya benden sonra... Ya, benden sonra bir... bir başkasını severse! Dünya bu ya... Kim bilir?... Yemin de etmedi... Ben ettirmedim... *(Hayalet görmüş gibi korkarak ve*

minderin üstüne yığılarak) Yok... Yok! O dünyada benden başka kimseyi sevmez... Kimseyi sevmez... Severse mezarımı parçalar, kanlı kefenimle önüne çıkarım... (*Hiddetle, acı acı gülerek*) Ben onun yoluna öleyim de o başkasını sevsin! Ah! Kendimi öldürüp de düşmanımı düşmansız mı bırakacağım? (*Yine mindere kapanarak*) Ya Rabbi! Ya Rabbi! Ben mezarın yılanlarına, çıyanlarına razıyım... Gözümün önünde korkunç korkunç hayalet geziyor!... Anneciğim... Anneciğim... Kara topraklarda yatacağına kızının yanında bulunsan ne olurdu? Aç... kollarını aç... kucağını aç! Ah! Üşüyorum, korkuyorum! Kendi hayalimden, kendi fikrimden, kendi kendimden korkuyorum... Kucağını açamazsan bari mezarını aç da ben de bir tarafına sokulayım!

Dördüncü Sahne

(Zekiye odada, İslam Bey'le gönüllüler dışarıda)

İSLAM BEY— *(Sokakta)* Arkadaşlar hep buradayız değil mi?

(Zekiye sesi işitir sıkı sıkı pencereye koşar, camın bir tarafına saklanır)

BİR GÖNÜLLÜ— *(Gözleriyle etrafı süzerek)* Hep buradayız.

İSLAM BEY — Kardeşler! Bayrağıma toplanmışsınız. İftihar ederim. Lakin bilmem, benden memnun olacak mısınız? Kavgaya gidiyorum. Fakat ölmek niyetiyle gidiyorum. Aylığım yok, isteyenler yanıma gelsin. Yağma ganimet düşünmem, düşünenler etrafımdan çekilsin! Rahat aramam, arayanlar arkama düşmesin! Kurşundan, güllenden korkmam; korkanlar, karılarının yanında otursun! Mümkün olsa bütün vatan kardeşlerime şu zayıf vücudumu siper edeceğim! Mümkün olsa vatanımı gönlümün içinde saklayacağım. Göğsüm parça parça olmadıkça bir taşına kimsenin elini dokundurmuyacağım... İşitiyor musunuz? Söylediğim sözleri anlıyor musunuz? Ölüm korkusunu, bütün bütün gönlünüzden çıkarmak elinizden gelir mi? Göğsünüzü, vatanın sınırlarını korumak için yapılmış siper gibi bilmek elinizden gelir mi? Kendinizi, şimdiden ölmüş tutmak elinizden gelir mi? Ölümünüzü aramaya gidebilir misiniz? Biz vatani koruyacağız... Allah da bizi koruyacak! Korumazsa yine kendi bilir. Kendinize bu kadar güveniyor musunuz? Nereye gideceğimizi bilseniz... Nereye gideceğimizi benim gibi gözünüzün önüne getirseniz... Şüphe etmem ki hepiniz benim gibi olurdunuz. Arkadaşlar! Tuna⁶ boyuna gideceğiz... Tuna bizim için ab-ı hayattır⁷. Tuna aradan kalkarsa, vatan yaşamaz. Vatan yaşamazsa, vatanda hiçbir insan yaşamaz... Belki, yaşayan bulunur... Evet, belki bulunabilir. *(Hiddetli bir tonla)* Yok... Yok... Yaşayan bulunur. Lakin insan değildir. İnsan, vatanının ayaklar altında çiğnendiğini görürse yaşamaz! İnsan annesinin ayaklar altında çiğnendiğini görürse yaşamaz! İnsan velinimetinin ayaklar altında

⁶ Tuna, Orta ve Doğu Avrupa şehirlerine uğrayan bir nehirdir. Tuna Nehri uzun yıllar Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa ile sınırı olmuştur. [Ç.N]

⁷ Ab-ı hayat: İçeni ölümsüzlüğe kavuşturduğuna inanılan efsanevî su.

çığnendiğini görürse yaşamaz! Velinimetini ayak altında görürüp de yaşayan köpten⁸ alçaktır... Biraderler! İnsan köpten alçak değildir. İnsan hiçbir vakit köpten değil, hiçbir şeyden alçak olamaz; insandan büyük bir Allah var! Allah, vatana sevgisi emrediyor. Bizim vatanımız, Tuna demektir. Çünkü Tuna elden gidince vatan kalmıyor. Tuna kenarının neresini karıştırırsanız her karışta içinde babanızın ya kardeşinizin bir kemiği bulunur... Tuna'nın suyu bulandıkça üzerine çıkan toprakların korunması, ölen vücut parçalarından dolayıdır. Osmanlı adı işitileli Tuna geçildi! Birkaç kere geçildi... Birçok kere geçildi... Fakat hiçbir vakit alınmadı... Osmanlılar durdukça yine hiçbir vakit alınmaz; hele Osmanlılar Osmanlılığın ne demek olduğunu bilirse hiçbir vakit alınamaz. Vatanınız için ölmeye hazır mısınız? Tuna boyunda ölmekten çekinmez misiniz? Biz ölmeyince düşman Tuna'dan geçemeyecek. Geçenler bizi ya ölmüş yahut yaralı bulacak. Ben öleceğim diyorum. İçinizde ölümden korkmayan kimdir? Arkamdan ayrılmamaya Allah'la yemin eder misiniz?

GÖNÜLLÜLER — Allah'la yemin ederiz. Besa besa besa.⁹

İSLAM BEY — Beni seven bir vakit ardımdan ayrılmaz!

⁸ 'Köp' sözcüğünün Arapça ve Farsça karşılıkları sözlüklerde bulunamamış olup yazarın inceliğinden ötürü 'köpek' kelimesi yerine özellikle kullandığı düşünülmektedir. [Ç.N.]

⁹ Arnavutça onur ve şeref üzerine verilen kutsal bir karşılığı olan yemindir. [Ç.N.]

Beşinci Sahne

ZEKİYE— (*Pencerenin kenarından acı acı gülerek*) Beyi seven bir vakit ardından ayrılmazmış! Bak laf söylerken vatandan başka bir şey düşünür mü? Bak hiç hatırına gelir mi ki burada bir biçare var... Kendinden ayrılmaya canından ayrılmaktan beter biliyor da ayrılmamaya çare bulamıyor! Seni seven bir vakit ardından ayrılmaz. Öyle mi? İşte ben de ayrılmayacağım... Ama erkek değilmişim... Kim bilecek?

Altıncı Sahne

(Zekiye, Hanife)

HANİFE— *(Odaya girerek)* Kızım! Hanım kızım! *(Zekiye telaş ile bir odaya koşar)* Nereye gidiyor... Nereye gidiyorsun? Kızım! Benim hanım kızım! Ben hasta olunca bir fincan ilacı iki saatte getirir. Kendi istediği iş için bak nasıl keklik gibi sekiyor!

ZEKİYE— *(Yarı giyinmiş olduğu halde odaya girer. Hanife'yi görmez, bir taraftan giyinir)* Kardeşim! Efendim kardeşim! Kucağında öldüğün zaman arkandan çıktığı için saklamıştım. Şimdi, kim bilir ben kimin kucağında öleceğim de arkamda bulunacak? Hastalık bulaşmış! Keşke gerçek olsa da bana bulaşsa... Keşke benim de bir kardeşim olsa da onun kucağında ölsem!

HANİFE — Bu nasıl kıyafet? Ne yapıyorsun?

ZEKİYE— *(Hiddet ve üzüntüyle titreyerek)* Gel buraya kadın! Beni bahçelere götür de erkeklere göster diye sana kim dedi? Bana bir erkekten mektup getir diye sana kim dedi? Kim dedi? Kim dedi? Söyle bakayım?

HANİFE — Kızım! Hanım kızım! Ne oluyorsun?

ZEKİYE — Ne mi oluyorum? Ben bilir miyim? Ne oluyorum? Çıldırıyorum. Aklım başımdan gidiyor. Kendimi öldüreceğim. Anladın mı? Sebep de sensin hepsine sebep sensin... Hepsine...

HANİFE — A kızım! Ben ne yaptım?

ZEKİYE — Ne mi yaptın? “Beni seven arkamdan ayrılmaz!” dedi. İşitmedin mi? Sesi hâlâ buraları dolduruyor. İşitmiyor musun? Yüreğime sarılan arslan pençesini görmüyor musun? Beni çekiyor... Bilmezsin ki nasıl çekiyor! Bir kere de yüzüme bak! Hiç benim gözlerimi böyle kan içinde gördün mü? Hiç benim çehremi böyle toprak renginde gördün mü? Çekiyor... Arslan pençesi çekiyor... Ta

yüreğimde... ta can evimde! Sebep de sensin! Anla da ben ne yaptım deme... (*Mindere kapanıp ağlar*) Keşke memelerinden ağzıma süt yerine zehir akıtaydın da bu halleri görmeyeydim!

HANİFE — Kızım! Hanım kızım! Hay Allah canımı alsın! Ne diyeceğimi de bilmiyorum.

ZEKİYE— (*Kendini toplayarak*) Süt nineciğim! Benim merhametli süt nineciğim! Ben sana böyle acı laflar söyler miydim, ben senin böyle yüzüne bağırır mıydım? Elimde değil kendimi tutamıyorum, ah halimi bilmezsin ki! Süt nineciğim... Verdiğin süt iliklerimde duruyor. Hâlâ gözümün önündedir. Ben çocukken ağlasam kederinden acı acı gülerdin. Gülsem sevincinden gözlerin dolardı. Ben keyfimi bozsam hastalanırdın; hastalansam sen ölüm haline gelirdin. Bak bu yaşa geldim de hâlâ kucağına yakışıyorum... Benim için ağladığın elvermedi mi? Döktüğün yaşlar yüzüne yer etmiş! Gönlünü mü kırdım? Sen gücenmezsin değil mi? Sen bana helal edersin değil mi? Süt nineciğim! Hakkını helal et! Ben gidiyorum!

HANİFE — Kız sen çıldırdın mı? Beni ak saçıyla tımarhanelerde mi süründüreceksin? Nereye gidiyorsun?

ZEKİYE — Ah nasıl seviyorum bilsen! Gitmezsem mutlaka kendimi öldüreceğim. Dünyam ahiretim harap olacak... O da vazifem değil... Cehennemde azap ederse Allah eder. O dünyada kalacak. O... Ben kara toprakta yatacağım. O belki başkasının... (*Şiddetle Hanife'nin kucağına koşarak*) Ah Nineciğim... Sanki annem mezardan çıkmış da kıyafetini değiştirmiş. Beni bırak! Beni düşündürme! Çıldırdığımı ister misin? Ne kendimi öldürebiliyorum ne ölü yaşamak elimden geliyor! (*Ağlayarak konuşur*) Gideceğim. Gideceğim. Onu seven bir vakit ardından ayrılmazmış.

HANİFE— (*Şaşkın şaşkın*) Kızım! Kızcağızım hay ayaklarım kırılıydı. Hay ağzım kuruyaydı! Hay Allah bin türlü belamı vereydi de...

ZEKİYE — Sus!.. Kendine beddua etme! Ben şimdi kendimde değilim. Aklım başımda yok. Ölümünden beter haller geçiriyorum. Cehennem azabı çekiyorum değil mi?.. İşte bana bu belaların bir dakikası

şimdiye kadar yaşayışımdan lezzetli geliyor. Şimdi gideceğim! Kim bilir bu gece hangi ağacın altında hangi mezarın üstünde yatacağım? Kim bilir etrafımda akrep mi bulunacak yılan mı dolaşacak! Kim bilir aç mı kalacağım susuzluktan mı öleceğim gideceğim... Yine gideceğim... İslam'ın arkasından gideceğim o da benim gibi gideceğim gideceğim diyordu. *(Zekiye bu sözleri söylerken Hanife gittikçe hayretten donakalır. Zekiye gittikçe hiddetlenerek mertçe bir tavırla)* Gideceğim. O gitti ben hâlâ burada duruyorum.

(Zekiye kapıyı şiddetle örter çıkar)

Yedinci Sahne

HANİFE— *(Kendini toplayarak)* Ah! Nereye? Kapıyı paralamış! Hâlâ gidiyor. Kızım! Kızım Zekiye! Gerçekten gidiyor gerçekten gitti. Ah!..

(Mindere yıkılır, perde kapanır)

İKİNCİ PERDE

(Perde açılınca Silistre ¹⁰ Kalesi'nin bir tabyasında¹¹, ötede beride birtakım gönüllü oturmuş.

Zekiye erkek kıyafetleriyle içlerinde görünür)

Birinci Sahne

(Gönüllüler, Neferler, Abdullah Çavuş, Zekiye)

BİR GÖNÜLLÜ — Susun... Susun...

DİĞER BİR GÖNÜLLÜ — Ne var?

EVVELKİ GÖNÜLLÜ — Mızıkayı işitmiyor musun?

İKİNCİ GÖNÜLLÜ — Ey telaşın ne? İşte asker geliyor.

BİRİNCİ GÖNÜLLÜ — Hava kavga havası...

ZEKİYE— Mızıka kavga havası çalıyorsa biz de kavga türküsünü söyleriz.

İKİNCİ GÖNÜLLÜ — Şunun da çocukluğuna bak!

ABDULLAH ÇAVUŞ — Bunun çocukluk neresinde? Kavgada kavga türküsü söylemekle kıyamet mi kopar?

BİRİNCİ GÖNÜLLÜ — Canım susun...

¹⁰ Silistre, Tuna Nehri kıyısında olup, günümüzde Romanya ile Bulgaristan sınırında, Bulgaristan'a bağlı tarihi bir şehirdir. [Ç.N]

¹¹ Tabya: Bir bölgeyi savunmak için silahlarla güçlendirilmiş yapı.

BİRKAÇ KİŞİ BİRDEN — Gelin türküye! Gelin türküye?¹²

(Herkes)

*Emelimiz, fikrimiz, vatanın geleceğidir
Sınırdaki kale bizim beden toprağımızdır
Osmanlılar, ziynetimiz kanlı kefendir
Kavga şehadetle bütün kam alırsız biz
Osmanlılar can verir nam alırsız biz*

*Kan ile kılıçtır görünen bayrağımızda
Can korkusu gezmez ovamızda dağımızda
Her köşede bir aslan yatar toprağımızda
Kavga şehadetle bütün kam alırsız biz
Osmanlılar can verir nam alırsız biz*

*Osmanlı adı her duyanı titretir
Ecdadımızın heybetini tüm dünya bilir
Yaratılış değişir sanma! Bu kan yine o kandır
Kavgada şehadetle bütün kam alırsız biz
Osmanlılar can verir nam alırsız biz*

*Top patlasın ateşleri etrafa saçılsın
Cennet kapısı can veren ihvana açılsın
Dünyada ne bulduk ki ölümden de kaçılsın
Kavgada şehadetle bütün kam alırsız biz
Osmanlılar can verir nam alırsız biz*

¹² Türkü, Namık Kemal'in kendisine aittir. [Ç.N.]

İkinci Sahne

(Evvelkiler, Asker, Miralay)

SITKI BEY — Kalede kalmak isteyenler bir tarafa ayrılınsın!

BİR GÖNÜLLÜ — Hep burada kalmak istiyoruz ki buraya geldik. Birbirimizden niçin ayrılacağız?

SITKI BEY — *(Hiç kimseye iltifat etmeyerek)* Ağalar! Düşman suyu geçti. Şehrin öbür tarafında herkes birbirine giriyor. Memleket bir iki güne kadar bütün bütün kuşatılacak gibi görünüyor. Allah zeval vermesin, devlet kalesini kendi askeriyle de korumaya kâdirdir. İçinizden her kim burada bulunmak istemezse paşadan izin var. Hemen bugün dışarı çıksın.

BİR GÖNÜLLÜ — Düşman çok, asker az... Bizi daha azaltmak mı istiyorsunuz?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Asker az olmakla kıyamet mi kopar? Azdan az olur çoktan çok.

SITKI BEY — Kıyamet mi kopar? Kıyamet mi kopar? Sen sus da biraz şunlar söylesin.

ABDULLAH ÇAVUŞ — Ay ben söyleyince kıyamet mi...

SITKI BEY — *(Sözünü keserek)* Süphanallah! Ağalar; işgalde kurşundan gülleden başka açlık, susuzluk da var... Kim kendini kurtarmak isterse...

(Miralayın karşısına gelerek)

BİR GÖNÜLLÜ — Bey, bey! Biz buraya kendi isteğimizle geldik. Gelişimiz ancak bugün içindi. Siz bir elinizle bize düşmanı gösteriyorsunuz, bir elinizle kaçacak kapıyı! Saçıma, sakalıma ak düşmediğine mi bakıyorsun. Ben yaşadığımı yeterli görüyorum. Kefenimi boynuma şehitliği gözüme aldım. Bağdat'tan buraya kadar o niyetle geldim.

ABDULLAH ÇAVUŞ— İşte hepsi de böyle söyleyecek. Hepsi de bu akılda... Ay ne darılıyorsun? Bir kere de iş benim dediğim gibi çıkarsa kıyamet mi kopar?

SITKI BEY— (*Hiçbirine iltifat etmeyerek gönüllüye hitaben*) Birader sözüm size değil.

BİR GÖNÜLLÜ — Hangimizedir?

BİR DİĞER GÖNÜLLÜ — Hangimizi daha kavga başlamadan düşmandan yüz çevirecek kadar alçak zannediyorsunuz?

SITKI BEY — Pekâlâ! Siz de bizim gibi vatan yolunda ölmek istiyorsunuz. Çabanız Allah gözünde boşa gitmez. Hayatınız giderse adınız kalır. İnsan olana öldükten sonra bir güzel ad bırakmak belki hiç ölmekten hayırlıdır. Gönlnünüzü metin tutun, ölümden korkmayın ki korksanız da korkmasanız da elbette bir gün gelir sizi bulur. Kurtulamayacağı şeyden kaçmak insana yakışmaz. (*Zekiye'ye hitaben*) Çocuk.

ZEKİYE — Efendim.

SITKI BEY— (*Garip bir bakışla ile yüzüne bakarak*) Sen kimsin?

ZEKİYE— (*Telaş ile*) Âdem.

SITKI BEY — Adın nedir?

ZEKİYE— (*Kendini toplayarak*) Adem efendim.¹³

SITKI BEY— (*Kendi kendine*) Ne münasebetsiz hülya! (*Zekiye'ye hitaben*) Kaleden çıkmaya izinlisin.

¹³ Âdem kelimesinin Arapçada insanoğlu, adam anlamlarına geldiği belirtilmelidir. [D.N.]

ZEKİYE— Kalede kalmaya izin yok mu?

SITKI BEY — Çocuğum? Ne işe yararsın ki seni alıkoyalım.

ZEKİYE — Vatan için öleceğim. Başka ne hizmet istersiniz?

SITKI BEY — Sen daha silah kullanamazsın.

ZEKİYE — Ben size canımı arz ediyorum, siz bana yaşımın küçüklüğünü söylüyorsunuz. Buraya adam öldürmek için mi geldiniz, ölmek için mi? Öldürmek içinse beni de öldürün. Ölmek içinse emin olun ki sizden daha kolay daha rahat ölürüm.

ABDULLAH ÇAVUŞ— *(Miralaya yaklaşarak)* İçimizde şu zavallı çocuk kalınca kıyamet mi kopar?

SITKI BEY — Sen galiba bir vakit olacak ki kale elden giderse yine kıyamet mi kopar diyeceksin.

ABDULLAH ÇAVUŞ — Hayır beyim! Ben ölmeden kale elden gitmez. Öldükten sonra da laf söyleyemem a! Nasıl kıyamet mi kopar derim?

ZEKİYE— Benden ne istersiniz? Vatan bir Allah tekkesi değil midir? Tekkeye gelen kurbanın semizliğine zayıflığına bakılır mı? Lütfedin çocuklarınıza da devlet yolunda ölmeye izin verin! Bu kadar gençler veremden vebadan ölüyor. Bir ikisi de kurşundan güllenden ölürse ne olur?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Şu sanki ne olur? Kıyamet mi kopar!

SITKI BEY— *(Şefkatle Zekiye'nin yüzüne bakarak)* Çocuk... *(Kendi kendine)* Bıyiksızı ölmek ister, ak sakallısı ölmek ister. Ne diyeyim, Allah hepsini vatana bağışlasın!

Üçüncü Sahne
(Evvelkiler, İslam Bey)

İSLAM BEY— *(Göğsünde birkaç yara olduğu halde koşarak)* Bey! Bey!

ZEKİYE — Ah!

İSLAM BEY — Sudan geçtiler!

ZEKİYE— Kanlı nişanları göğsünde duruyor.

İSLAM BEY — On bin kadar vardılar. Üç yüz kişi ile karşıladık. Üç saat uğraştık. Üç saatte. Ah, üç saatte... Arkadaşların hepsi toprak oldu. Hepsi ahirete gitti. Lakin en kötüsü iki düşman olsun beraber götürdü. Cenazeleri yerde yatıyor. Hâlâ düşman uyur arslan görmüş kartal gibi yerine yaklaşmıyor da yanlarından dolaşıyor. Bey! Üç yüz kişiydik. On bin süngüye karşı durduk. Gülle arasında sektik, başımıza dolu gibi kurşun yağdı. Nihayet süngü süngüye geldik. Osmanlı'nın ne demek olduğunu gösterdik. Hepimiz öldük... Ah, hepsi öldü! Yedi kişi kaldık... Sağlıkla kalmayaydık. Allah da bilir ki ben onlara kavuşmak istedim... Allah da bilir ki herkesin önündeydim... Cephane tükendi... Kılıcım kırıldı. Kollarımdan tuttular, kollarımı bir türlü kurtaramadım. Beni zorla kaleye çektiler, ne yapayım? Ben ölümü kovaladım, tutamadım. Beni kovalayanlar tuttular. Esir oldum. Bari vatandaşlarıma esir olmayaydım! Ah! Vatan, vatan! Seni kovaladım hayatın tehlikede, ben hâlâ sağ duruyorum.

(Zekiye bu sözler arasında yavaş yavaş İslam Bey'e yaklaşır. İslam Bey bayılır, Zekiye'nin kucağına düşer. Herkes çevresine toplanır)

SITKI BEY — Abdullah, buraya gel! Şimdi beyi alırsın, doğru benim odama götürürsün. Her hizmetine bakarsın. Cerrah çağırırsın, hekim getirtirsin. Ben gelinceye kadar bir dakika yanından ayrılmazsın, anladın mı?

ABDULLAH ÇAVUŞ — İyi ama, ya düşman kavgaya başlarsa ben bulunmayacak mıyım?

SITKI BEY — Bulunmadığın vakit kıyamet mi kopar?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Evet! Öyle ya... Kıyamet mi kopar? Kıyamet kopmaz ama! Her neyse... *(Kendini toplayarak)* Ben de kaleyi kurtarmaya çalışacağıma, böyle kaleler değer bir yiğidi kurtarmaya çalışırsam kıyamet mi kopar? *(İslam Bey'i kucaklayıp kaldırmak ister)*

ZEKİYE — Çekil! İşte kucağımda... İşte ölüm halinde... Onu da sen mi alacaksın! Biliyor musun? Anlıyor musun? Seviyorum.

SITKI BEY — Ne oldun çocuğum?

ZEKİYE— *(Şaşırarak ve kendini toplamaya çalışarak İslam'ı Abdullah Çavuş'a bırakır ve yavaş yavaş doğrulur)* Kim?... Ben mi?... Demek ki, bilmiyorsunuz... Demek... demek ki... *(Bütün bütün kendini toplayarak sahte bir ağırbaşlılıkla)* Anlamamışsınız. Manastırlıyım.¹⁴ Şimdiye kadar bu adamın sayesinde yaşadım... İşte ölüyor... Görüyorsunuz a, ölüyor... Canımı alıp da ona verebilir misiniz? Veremezsiniz değil mi? Bari bırakın da ben onun konağında doğdum, o da ölecekse benim kucağımda ölsün. Vatan nedir biliyorsunuz. Gönül nedir bilmez misiniz?

SITKI BEY — Git... Git yavrum. Sen de beraber git. *(Gözlerini silerek)* Ne kadar senedir ki insanın gözü nasıl yaşarır unutmuştum.

(Zekiye İslam Bey'in arkasından gider. Öteki beriki yavaş yavaş dağılmaya başlar)

¹⁴ Osmanlı Devleti döneminde ismi Manastr olan çok eski bir şehirdir. Şu anda Kuzey Makedonya'nın güneyinde yer alır ve ismi Bitola'dır. [Ç.N]

Dördüncü Sahne

(Sıtkı Bey, Rüstem Bey)

SITKI BEY — Kaybolmuş! Hiç adam kaybolur mu? Hele de kız... Ben onun nerede olduğunu bilirim. Anasının yanında... Kardeşinin yanında... Mezarlarını gözümün önüne getiremiyorum, görmedim ki getireyim; fakat zihnimde buluyorum... *(Mektuba bir daha göz gezdirerek ve acı acı gülerek)* Biçare adam, kayboldu diye beni avutmak istiyor... Zekiye de gitti öyle mi? Dünyaya yapayalnız geldim, geldiğim gibi yapayalnız kaldım. Zaten kavgadayım. Kavgada vatanın sınırıyla arasında ne fark var? Azrail başucumuzda dolaşıp duruyor. Bugün olmazsa yarın gider hepsini görürüm.

RÜSTEM BEY — *(Miralaya yanaşarak)* Beyefendi! Müsaade buyurur musunuz? Size bir şey soracağım. Benim bir mektep arkadaşım vardı. Adı Ahmet idi. Tıpkı size benzerdi. Mülazımlıkla¹⁵ Manastır'a gitmişti. Sonra kayboldu. On altı, on yedi senedir bir haberini alamıyorum. Eğer geçen gün, ben Harbiye'den çıkmadım, dememiş olsaydınız, mutlak odur, sonradan Sıtkı mahlası almış, diye hükmedecektim. Acaba sizin öyle bir kardeşiniz var mıdır? Varsa, bana halinden haber verebilir misiniz?

SITKI BEY — Hayır beyim! Benim öyle kardeşim yoktur. Lakin sorduğunuz adamı bilirim... Kendim gibi bilirim. Manastır'da yüzbaşı olmuştu. Ali Bey derler bir arkadaşı da vardı. Siz Ahmet Bey'i nasıl severseniz, Ahmet Bey de Ali Bey'i öyle severdi. Belki Ali Bey'i de bilirsiniz.

RÜSTEM BEY — Nasıl bilmem? Zavallı çocuk... O da bir kardeşimdi. Öyle kardeş ki belki anamız babamız bir olsa fikrimiz, huyumuz o kadar bir olmazdı. Biçareyi kurşuna dizmişler.

SITKI BEY — Niçin dizdiklerini biliyor musunuz?

¹⁵ Mülazımlık: Teğmenlik.

RÜSTEM BEY — Hayır, ben o vakit Bağdat'taydım. Bir haber şu evden öteki eve gidinceye kadar yarısı etrafa dökülüyor, içine yarısından ziyade yalan karışıyor. Manastır'dan Bağdat'a gelen cevaptan ne öğrenilebilir?

SITKI BEY — Söyleyeyim de dinleyiniz. Ali Bey Manastır'da evlenmişti. Alayının kaymakamı olacak edepsiz, bir gece beyin evine misafir gider. Ne misafir! Kahrolası melun, vatanın namusunu korumak için beline takılan kılıcı eline alır ve zorla çocuğun hanımına musallat olmak ister. Bir asker, bir insan öyle bir köpeğe ne yapar? Beynine bir tabanca vurur, canını cehenneme gönderir. Askerlik gayretini, insanlık namusunu bilenlerin hepsi çocuğu alkışlarlar.

RÜSTEM BEY — Kim olur da alkışlamaz?

SITKI BEY — Divan-ı Harp!¹⁶ O, sizinle aynı görüşte değil. O vakit ki divan-ı harpların hakimlerini bilirsiniz a? Hani bir rütbe üst tarafındaki zabite çubuk doldurarak, işini gücünü görerek, ayak öperek, dayak yiyerek yetişen ağalar!... Çocuğun bir celsede asker kaçağı gibi, vatan haini gibi kurşuna dizilmesine hükmettiler.

RÜSTEM BEY — Allah Allah!

SITKI BEY — Şimdi bir de kendinizi Ahmet Bey'in yerine koyun. Ali'yi kurşuna dizecek bölüğü kumandaya emir alaydınız, ne yapardınız?

RÜSTEM BEY — Allah göstermesin! Ben kurşuna dizilirdim, yine o alçaklığı etmezdim.

SITKI BEY — O da sizinle aynı fikirdeydi. Anlaşıyor ki aynı okulda aynı meslekte yetişmişsiniz. Ahmet Bey emri alır almaz doğru Divan-ı Harp'a gitti. Ben yanındaydım. Hali tamamıyla bilirim...

¹⁶ Divan-ı harp: Olağanüstü zamanlarda (özellikle savaş, sıkıyönetim, ihtilâl, büyük felâket vb.) kanunlara aykırı hareket ederek mevcut siyasî, askerî ve içtimâî düzeni değiştirme çabasında olan veya içinde yaşadığı topluma kanun dışı eylemlerle zarar verenleri yargılamak üzere kurulan yüksek mahkemedir.

“Ben askere, bu yolda can vermek için girdim. İsterseniz beni de Ali Bey’le beraber kurşuna dizin, hazırım. Lakin cellat olmak elimden gelmez. Hatta emrettiğiniz iş cellatlık da değil, adeta katillik, o hizmeti bir başka kulunuza gördürün!” dedi.

RÜSTEM BEY — Benim arslan kardeşim! İnsan Ahmet’im! Adam böyle olur.

SITKI BEY — Divan-ı Harp bunda da sizinle aynı fikirde. Ali Bey katildi, Ahmet Bey asi oldu. Ali’yi kurşuna dizdiler. Ahmet’i de... Ahmet’i de keçe külah¹⁷ ettiler. Keçe külah olmak bir askere nasıl etki eder bilirsiniz?

RÜSTEM BEY — Allah öyle hakimlerin yüz bin türlü belasını versin! Belli ki, insan namusunu korumamalıymış! Galiba asker olan cellat olmalıymış, öyle mi?

SITKI BEY — Biçare Ahmet; o da Manastır’da evlenmişti. Üç yaşında bir oğluyla on dört aylık bir de kızı vardı. Gördüğü rezaletin, hakaretin üzerine evine gidemedi. İki masum, iki günahsız çocuğunun yüzüne bakmaktan utandı. O gülle, kurşun yağdığı zamanlar metris¹⁸ altına girmeyen adam; biri yüzüne baksa kendisini utancından eriyecek zannederdi. Vahşi hayvanlar gibi ormanlarda, ağaç kovuklarında saklanırdı. Her gün bin kere kendini öldürmeye kalkışırdı. Sonra bu dünyaya kendi isteğiyle gelmediğini düşünürdü. Öteki dünyaya kendi isteğiyle gitmekte hak göremezdi. Allah’ın hikmetine, insanın bahtına, dünyanın haline dair ne okumuş ne işitmiş ise hepsi her dakika gözünün önünde dolaşırdı. İncasında Allah’ı, mahlukları kendi adaletinin idrakinden yaratmış kahredici bir güç bulmuştu. Allah’ını severdi. Kulluğun gerektirdiği gibi ibadet ederdi; fakat o kadar gözü korkmuştu ki merhamet istemeye cesaret edemezdi. Lakin insan... Gözünde o derece alçaktı ki kendinin de insan olduğunu düşündükçe kendi kendini aldatmaya çalışır, karnını doyurmak için dağ başlarında dört ayaklı yürür, ağzıyla otlardı. Ah! Kendini taşıyıp da bu dünyaya getiren ana, o zaman şüphesiz karnını yüz bin parça ederdi. Dünya... Ya hele dünya! Bir kere onun gözüyle bak. Sanki felek, bir çocuk... Dünya onun elinde bir top; felek oynar, dünya

¹⁷ “Keçe külah olmak” deyiimi, resmi görevden atılmak anlamına gelir. [Ç.N.]

¹⁸ Metris: Askerlerin çatışma sırasında korunmak için girdiği siper.

yuvarlanır. Çocuk oynar, top aşınır... Şimdi kırmızı görünen şey, gözünü yumup açınca kadar sarı olur. Şimdi doğru görünen şey, gözünü yumup açınca kadar eğilir. *(Kendisini kaybederek)* Ah! Kaç bin kere kuyruklu yıldız kadar bir yıldırım olup da bu çocuk oyuncağını, bu alçak toprağı, bu zulüm dünyasını, bu insana mezar olmaktan başka bir şeye yaramayan musibet alemini bir vuruşta yüz bin parça etmek hayalleriyle çıldıracak derecelere geldim... Kaç bin kere...

RÜSTEM BEY— *(Lafını keserek)* Biz Ahmet Bey'den bahsediyorduk. Şimdi kendinizi söylemeye başladınız.

SITKI BEY— *(Kendisini toplayarak)* Yok! Ben bazı kere lafta öyle dalarım, biçarenin çektiğı felaketleri gözümün önüne getirdim de...

RÜSTEM BEY — Zararı yok... Sonra ne oldu? *(Kendi kendine)* Bu, mutlaka Ahmet'dir a. Kendini bildirmek istemiyor.

SITKI BEY — Sonra ne olacak? Ahirete gidemeyince dünyada ahiret için yaşayanların dünyası olan Hicaz'a gitmişti. O zamanlar gönlü adeta taş kesilmişti. Belki üzerine hızlı çarpılsa ateş çıkardı; lakin kendi üzülmeydi.

RÜSTEM BEY — Hicaz'da da yanında mıydınız? Lafı kendi vicdanınızı anlatır gibi söylüyorsunuz!

SITKI BEY — Size dedim a. Her halini bilirim, kendimi bilir gibi bilirim.

RÜSTEM BEY— *(Kendi kendine)* Hiç şüphe kalmadı.

SITKI BEY — Garip haldir! Hicaz'da bulunduğu zaman hiç dünyayı düşünmek istemezdi. Çocuklarını, ailesini unutmuştu. Bir türlü vatanını unutamadı. Bir türlü devletin kendini yetiştirmek için sarf ettiği paraları gönlünden çıkaramadı... Sonunda vazife duygusu vicdanından üstün geldi. Yine asker oldu. Ama ne asker! Er...

RÜSTEM BEY — Er mi?

SITKI BEY — Er... Hem erliği tam beş yıl sürdü, tezkeresini bırakmadıkça onbaşı olamadı!..

RÜSTEM BEY — Onbaşı mı olamadın? Sen mi?

SITKI BEY— (*Tehdit ile bakarak*) Hayır, ben değil... O... Ahmet Bey! (*Yine kendini toplayarak*) İş o derecede kalsa... Eski rütbesini tekrar alıncaya kadar hiç kimseye kendini bildirmemişti. Bir daha keçe külah olmayı kim ister? Yalnız, o rütbeye geldikten sonra Manastır'da bir dostuna mektup gönderebildi. Manastır'da topu bir dostu vardı, mektup gönderişi de çoluğundan çocuğundan bir haber almak içindi. Sağlıkla haber almaya kalkışmayaydı. İlk aldığı mektupta harem¹⁹ kendi için beş sene verem döşeklerinde yattıktan sonra hasretle ahirete gittiği yazılmıştı. Arası iki yıl geçmedi, dostundan bir mektup daha aldı. İkinci mektuptan ne haber beklersiniz. Oğlu da vefat etmiş. Son nefesinde iki söz söylemiş: Önce 'babacığım!' demiş, sonra 'vatan'... Babacığım dediği vakit gözlerini gökyüzüne dikmiş, sanki pederini aramış. Vatan dediği vakit etrafına bakınmış; sanki her bakışı, 'Yatacağım toprağı düşmana çığnetmeyiniz!' dermiş... Felaket bununla bitti mi zannedersiniz? Hayır! Dostundan bir iki mektup daha geldi. İçinde "Kızın kayboldu!" diyor; kızın da öldü demek istemiyor. Herhâlde o biçare de ihtiyarlamış; o biçarenin de yüreği zayıflamış! Çektiği belalardan o kadar bıkmış ki Ahmet'e kendi derdinden bir pay vermeye kıyamamış. İşte Ahmet Bey'in halini anladınız. Şimdi onun da senin gibi, belki senden büyük bir rütbesi var. Allah rızası için bir yerde rastgelirsen tanıma! İstersen selam bile verme. Adını işitirlerse, belki yine keçe külah derler. Karısının, oğlunun, kızının mezarını göremedi; belki kendi mezarını da vatanda bırakmazlar. Biçareyi vatani içinde yaşamaktan menettiler, belki vatani için ölmekten de menederler.

RÜSTEM BEY— Beyim! Ahmet Bey benim arkadaşımdı, kardeşimdi... Öldü... O kadar oldu ki... Hatta gönlümde, zihnimde arasan hayalini bulamazsın. Fakat bana yine bir kardeş lazım... Sen

¹⁹ Harem: Eş.

yerini tutar mısın? Yerine seni koysam kabul eder misin? Edersin değil mi? Ben Ahmet Bey'i öldü biliyorum; ben Sıtkı Bey'in muhabbetini niyaz ediyorum. Ağzımdan Ahmet Bey'in adını kim işitirse Sıtkı Bey'i getirsin yüzüme çarpsın, başımı beynimi paralasın.

Beşinci Sahne

(Evvelkiler, Bir Gönüllü, Abdullah Çavuş)

GÖNÜLLÜ— *(Telaşla yanlarına gelerek)* Bey! Bey! Hücum var... Düşman geliyor...

ABDULLAH ÇAVUŞ — Sanki biz onu bilmiyor muyuz? Düşman gelirse kıyamet mi kopar?

SITKI BEY— *(Kendi kendine)* Şu çocuk da bir türlü zihnimden çıkmıyor. Ne acayip hayal! Oğlum öleli üç seneyi geçti...

(Kavga havası başlar. Trampet çalınır. Herkes silah başına koşar)

(Perde Kapanır)

ÜÇÜNCÜ PERDE

(Perde açılınca düzenli bir oda görünür. İslam Bey yataktadır)

Birinci Sahne

(Zekiye, İslam Bey)

ZEKİYE— (*Kendi kendine*) Uyuyor, hâlâ uyuyor. Sözüne ne de güzel tutmuş! Bak, göğsünde kanlı yaralardan kaç iftihar nişanı var! Hekim ne diyordu? Bu geceyi de geçirirse yarına sıkıntı yokmuş. Öyle değil mi? Ah, ümit! hekim sözünün doğruluğuna kalırsa... Ben de deli miyim? Hiç -Allah göstermesin- bir sıkıntı olsa gönlüm bu kadar rahatta mı olur? Ne kadar da tatlı uyuyor! Tek, uykusu bir dakika uzasın; ömrümden bir yıl azalsa razıyım! (*Gülümseyerek*) İnsanın aklından ne deli deli hülyalar geçiyor! Acaba... Bir kerecik olsun... Ah! Ayrıldığı vakit hayalimi kısıkanıyordum! Deli! Şimdi bir gece rüyasında seni gördüğünü söyleseler, müjdesine canını vermez misin? Uyuyor, ne güzel uyuyor. Melek de uyusa böyle uyur. Saçları yastığına ne tuhaf dağılmış. Keşke yastığı göğsüm olaydı... Keşke yorganı saçlarım olaydı. Böyle şeyleri insan söylüyor da sonra tahammül edemiyor. Kucağıma aldım. Aklım, gönlüm, ciğerim hep göğsüme, kollarıma geldi zannettim.

(*Uzaktan uzağa top sesi işitilmeye başlar*) Hay Allah kahretsin. Ne hasta bilir ne yaralı düşünür... Topun ağzından herkese can dağılsa belki bu kadar vakti vaktine atmaya başlamazlardı. Vatanınız için ölmeye mi geldiniz? Ya niçin vatanınızdan çıktınız? Pekâlâ! Çıktınız. Ölseniz a... Ölüm karşınıza gelince şahin görmüş ördek kadar kaçarsınız. Öldürecek adam buldukça bulutla yarışan kaplan gibi kovalarsınız... Öyle değil mi? Sanki aldığınız canlar vücudunuza girecek! Sanki öldürdüğünüz adamların ömrü sizin olacak!

(*Gittikçe top sesi sıkışır. İslam Bey uyanır. Zekiye odanın bir köşesine saklanır*)

İSLAM BEY — Atın! Atın! Uyur arslanları uyandırın. Şimdi çehrelerini karşınızda, pençelerini göğsünüzde bulursunuz... Vücudumda ne var? Ha! Yaralanmıştım... Yazık ki kazandığım kavgalar,

kırdığım kılıçlar, dağıttığım birlikler... Hep rüya imiş! Ya Rabbül alemin! Ben acaba ne büyük günah işledim? Buhran içinde bile gözlerim kapandıkça Zekiye'nin, açıldıkça yine Zekiye'nin çehresi görünüyordu... İnsanı cehennemde iken kendisine cennette gibi göstermek adaletine yakışıyor mu?... Dünya bu ya! Elbette yaralanalı çok zamandır... O kadar rüyaları, hülyaları geçirmeye aylar ister.

(Top sesi sıkışır)

(Hiddetle) Ah! Düşman karşısında adam bulamamış da güllesini kara topraklara, yalçın kayalara atıyor. Bizi siper içinde görmekle kendinde daha ziyade yiğitlik göremez a. Hele bire iki, bire beş gelsin... Daima kurşununu göğsümüzle, süngüsünü gönlümüzle karşılamaya hazırız. Lakin o böyle gayreti kalabalıkla bastırmak isteyince biz de elbette demire taşı karşı tutarız.

(Top sesi artar) Patla! Patla! Bu kalede senin sesinden değil içindeki ateşi küreyi patlatsa onun gürültüsünden bile korkacak bir kadın, bir çocuk bulamazsın. Ne yanlış düşünüyormuşum! Vatan yolunda ölecek kırk kişi yoktur sanırdım. Galiba düşman da Osmanlıları benim gibi görmüş!.. Evet! Osmanlılar söz arasında vatani için umursamaz kaygılanmaz görüyorlar, o kadar umursamaz gibi görünür ki konuştuğun adamı taştan yapılmış resim zannedersin. Hele karşılarında bir düşman göster! Hele vatanın kutsal topraklarını bir yabancıнын murdar ayağıyla çiğneyeceğini anlasınlar; işte o vakit halka başka bir hal geliyor. İşte o vakit insan en miskin köylüyle benim aramda hiç fark bulamıyor. İşte o vakit o abalı kebeli Türkler, o tatlı sözlü, yumuşak yüzlü köylüler, o çifte koşulur öküzden fark etmek istemediğimiz biçareler aradan bütün bütün kayboluyor da yerlerine Osmanlılığın, kahramanlığın ruhu meydana çıkıyor! En güçsüzü dişiyle kılıca, eliyle kurşuna sarılıyor. Kimse sınırının bir taşını, en değersiz bir taşını korumada yavrusunu koruyan dişi arslandan, anasını sakınan erkek insandan geri kalmıyor. Baksanıza, askeri düşmanın önüne getirinceye kadar kırbaç değnek kullanmaya mecbur oldular. Şimdi bir kere düşman göründü; o kırbaçla, süngü ile getirdiğimiz askeri ileri gitmekten kılıçla, süngü ile değnekle menedemiyoruz.

(Şiddetle yerinden kalkarak) Estağfurullah! Bu kale, senin attığın topraklarla alınmaz. Elinden gelirse git Azrail ile arkadaş ol. Önce hepimizin canını alsın, ondan sonra belki... Düşman da görmüyor mu ki kendinden beş kişi kanlar, topraklar içinde yuvarlanmadıkça bizden bir kişinin ruhunu göklere göndermek mümkün olamıyor?

ZEKİYE — Yarabbi! Ben şimdi nereye kaçayım? On iki gündür aklı şimdi başına geldi. Ben de kendimi ne güzel saklıyordum. Bugün ona da meydan kalmadı.

İSLAM BEY — *(Gittikçe şiddetini arttırarak)* At! At! Tek başıma bütün kuvvetine karşı gelmekten çekinirsem Osmanlı adı bana haram olsun! Bir kırık kılıçla sekizini yarım saat kovaladığım askerlerinden namert olayım! *(Yine yatağa yığılır)*

ZEKİYE — *(Bu sözleri işittiği sırada yerinden kalkar. Gitgide telaşa başlar)* Yine kendini hasta edecek...

İSLAM BEY— *(Yatağından toplanarak)* Kimdir o?

ZEKİYE— *(Yüzünü göstermemeye çalışarak)* Kimse yok efendim... Bendenizim... Abdullah Ağa ile beraber hizmetinize tayin etmişlerdi...

İSLAM BEY — Bu ses! Baksanıza ben kaç gündür yatıyorum?

ZEKİYE— *(Gayet hazin bir şekilde)* Ben bilir miyim? Her gece yanınızdaydım... Birçok zaman oldu...

İSLAM BEY — Buraya gelseniz a... Buraya... daha yakın... Siz kimsiniz?

ZEKİYE — *(Sürekli kendini gizlemeye çalışarak)* Kim?... Ben... Bendeniz mi?... Miralay Bey sizin hizmetinize...

İSLAM BEY — Ah! Mümkün değil... Allah iki Zekiye yaratmaz. Gözlerimde aksin nasıl ikileşiyor ben hâlâ ona hayretteyim. *(Ellerini tutarak)* Söyle... Söyle Allah aşkına söyle... Yaralarımın bayıldığı zaman senin kucağında mı yattım? Buhran içindeyken gözümün önünde hep dolaşan sen miydin? Sen Zekiye'sin değil mi? Allah aşkına kendini saklama! Sen vallahi Zekiye'sin. Eğer Zekiye değilsen ben mutlaka şehit olmuşum. Allah bana Zekiye şeklinde bir melek göndermiş. Söyle, eğer bir sevdiğin varsa onun başı için söyle; dünyada mıyım cennette miyim?

ZEKİYE — Dünyada bir sevdiğim var. O da sensin. Senin başın için Zekiye'yim. Senin Zekiye'nim. Manastır'dan çıkarken "Beni seven ardımdan ayrılmaz." dediğini unuttun mu? Sesinin yankısı hâlâ kulağımda, etkisi hâlâ yüreğimde duruyor.

İSLAM BEY — Şimdi seni bırakıp da buralara geldiğim için beni ayıplar mısın? Sen rahatını, izzetini, kadınlığını, hanımlığını benim için terk edersin. Günde birkaç fakir besler dururken benim için bugün bir lokma ekmeğe muhtaç olursun, kapıda birkaç hizmetçi bulunurken benim için bugün bir yaralıya hizmetçilik edersin. Ya ben nasıl edeyim de kendimi yoktan var eden Allah'ım için seni bırakmayayım. Bilir misin? Bence vatan iman ile beraberdir. Vatanını sevmeyen Allah'ını da sevmez...

ZEKİYE — Ah, sen vatanını düşündükçe ne kadar büyüyorsan ben de seni düşündükçe gönlümde o kadar büyüklük görüyorum... Söyle! Bana böyle sözler söyle. Sanki işittikçe hayatım artıyor, artıyor da vücudumdan taşacak gibi oluyor. Gönlümde güller açılıyor. Fikrimde güneşler doğuyor. Bu sözlerinin sayesinde ben de erkek oldum. Hem gönlüm kıyafetimden erkektir. Yarın kavgaya çık. Tabii ki herkesi geçeceksin. Ben de tabi sana herkesten yakın bulunurum. Her fedakârlığı göze alırım. Belki seninle ölümü paylaşamayız!... Yine büyüklük sende... Yine kahramanlık sende... Sen vatanın için çalışıyorsun. Ben senin için. Sen kendi sayende yetişmişsin, ben senin sayende yetişiyorum.

(Dışardan bir gürültü duyulur)

İSLAM BEY — O ne?

ZEKİYE — Bilmem!

İkinci Sahne

(Evvelkiler, Sıtkı Bey, Birkaç Zabit)

(Birbiri ardından girerler)

SITKI BEY — Şuraya toplanalım da birbirimizin derdini anlayalım.

BİR KAYMAKAM — Bundan sonra meram anlayacak bir şey kaldı mı ya? Kaleyi kim koruyacak? Devlet burayı paşaya teslim etmemiş miydi? İşte bir gülle geldi, paşayı götürdü. Başsız asker nasıl kavga eder? Burada duralım da...

ABDULLAH ÇAVUŞ — Ey bir paşa ölmekle kıyamet mi kopar?

KAYMAKAM — Sus herif... Kaledeki biçarelere acıyın! Burası devlete lazım olaydı komutan imdat gönderirdi.

(Mevcut zabitlerin neferlerin her biri cevaba hazırlandığı sırada)

İSLAM BEY — *(Çok kızgın bir şekilde yerinden fırlayarak)* Herif şeytan mısın? Şeytandan beter bir şey misin? Şeytandan beter ne olur? Casus... Mutlak bu köpek casustur... Be edepsiz! Devlet bu kaleyi paşaya emanet ettiyse senin benim burada ne işimiz var? Komutandan ne imdat bekliyorsun? Sanki düşmanın güllesi yeni gelenleri ayırır da onları mı vurur? Sen geberdin mi? Şu karşında oturanlar sağ değil mi? Yardım gelip de ne olacak? Asker kalenin neresine yetişmiyor? Sen bu vatanın ekmeğini yemedin mi? Sen bu vatanın sayesinde geçinmiyor musun? Uşak olmaya hakkın yokken bu rütbeye gelmişsin. Devlete iyilik hizmetin bir kalesini düşmana vermek mi olacak senin beline o kılıcı rast eldiğine teslim etsin diye mi taktılar? Ne duruyorsunuz? Niye bu köpeği kurşuna dizmiyorsunuz? Biz burada teslim lafını işitmeye de mi tahammül edeceğiz? Kanlarınız mı dondu? Yüreğiniz oynamadan mı kaldı? Ne hayran hayran bakılır durursunuz? Burada benden başka Osmanlı yok mu?

(Üzerine hücum etmek ister, zabıtlar araya girer)

KAYMAKAM — Sen sus da ne söyleyeceklerse řu zabıtlar söylesin!

İSLAM BEY — *(Rüstem Bey'e)* Bak ne saçma sözler ediyor! Siz de mi susuyorsunuz?

RÜSTEM BEY — Ben kale teslimi teklif eden haine tüfek ağzıyla cevap veririm.

SITKI BEY — Elverir. Bundan sonra her kim teslim sözünü ağzına alırsa, kurşuna dizerim.

BİRİNCİ ZABİT — Bu haini ne yaşıatıyorsunuz?

İKİNCİ ZABİT — Düşman karşıındayız. Baruta kurşuna yazık değil mi?

İSLAM BEY — Ben onu bir kılıçta iki parça ederim.

İKİNCİ ZABİT — Pıslığın kirlı kanına girmekten ne çıkar?

BİRİNCİ ZABİT — İyi düşünün! Sağ bırakmak tehlikeli.

SITKI BEY — *(Abdullah Çavuş'a)* Şunu götür, yer altındaki odaların birine hapset! Kapısının önüne iki nöbetçi bırak.

İSLAM BEY — Bey niçin tehlikeyi düşünmüyorsunuz?

SITKI BEY — Sabredin, mezar kadar hapishane de önünü alır.

Üçüncü Sahne

(Evvelkiler)

DİĞER BİR ZABİT— *(Dışarıdan gelerek)* Düşman sağ tarafa yığılmış geliyor; silah başına, silah başına!..

(Savaş trampeti çalmaya başlar, herkes süratle dışarı uğrar)

Dördüncü Sahne

(Sıtkı Bey, İslam Bey, Zekiye)

SITKI BEY — *(İslam Bey'in önünü alarak)* Sen biraz dursan a! Böyle hücumlara onlar da yeterlidir. Bilir misin ki kale gerçekten tehlike altındadır. Ne imdat gelir, ne yiyecek var, ne para var, ne zabıt kaldı! Allah bilir ama devlet bu kaleyi gözden çıkarmış.

İSLAM BEY — Bey, o nasıl laf? Hiç devlet kalesini gözden çıkarır mı? Komutan ne yapsın? Düşman çok, asker az. Onlar bizim gayretimize güveniyorlar da planlarını bozmuyorlar. Keşke göğsüme birinci dokunan kurşun canımı alaydı da sizden bu sözleri işitmeyeydim.

SITKI BEY — Oğlum ben kalenin teslimini düşünmüyorum, kurtarmaya bir çare arıyorum. Kaleyi teslim etmek isteyen seninle bu meseleyi tartışmaz a!

İSLAM BEY — Kurtarmaya çare... Kavga ederiz, ölürüz; teslim olmayız vesselam!

SITKI BEY — Kaleyi kurtarmaya daha güzel bir çare var. Gerçekten ölecek adam ister.

İSLAM BEY — Ben daha ölmedim.

SITKI BEY — Ölmedin ama hastasın.

İSLAM BEY — Süphanallah! Hasta olan ölemez mi? Beyim, siz fikrinizi söylemeye bakınız... Ben vatanım için hastayken de ölürüm sağken de ölürüm. Bir kere ölsem yine ölürüm.

SITKI BEY — Bu gece düşmanın ordusuna girer cephanesini ateşleyebilir misin?

İSLAM BEY — Ateşleyebilirim. Hatta gerekirse üzerine oturur öyle ateşlerim. Fakat orduya girmek mümkün olur mu, orasını bilemem.

SITKI BEY — İşte, mesele orada ya! Planım adeta delilik gibi görünüyor. Yüzde bir ümit ya var ya yok... Gerisi boşuna tutulup kurşuna dizilmekten ibaret... Elinden tutup da cephanenin başına götürmek mümkün olsa her tehlikeyi gözüne alacak kalede bin kişi bulurum. Bu kadar zor zamanlarda, gerçekleşmesi imkânsız çarelere de imkân vermeye çalışmak lazım gelir. Bu bence bir inanç! Hatta karar verdim. Akşam gece orduya gireceğim, yalnız yanıma bir arkadaş arıyordum.

İSLAM BEY — Bu iş için yeterli değil miyim?

SITKI BEY — Eğer bir kişiyi yeterli görseydim yapacağım şeye şimdiye kadar kendim teşebbüs etmez miydim sanıyorsun?

İSLAM BEY — Bey bu nasıl bir düşünce? Bu tabya senin varlığınla ayakta duruyor. Yiğitçe bir hareket için maksadı mı heba edeceksin?

SITKI BEY — A bey! Sen deminki edepsizin sözlerine mi bakarsın? Burada bu kadar mektep görmüş, bu kadar her rütbeyi bir kavgada kazanmış zabitlerimizin bu kadar ecelle pençeleşmekten çekinmez askerleri var... Ah! Hastaydın görmedin ki ne mertlikler ettik. Düşman her gün kırkar ellişer bin kişi ile hücum ederdi. Bizimkilerin ikişer üçer bin kişisi bir yere toplanınca tabyaları korumaya razı olmazlardı. Meydan muharebelerine çıkarlardı. Bir kılıç on on beş süngüyle çarpışırdı. Dişler tırnaklar bayağı silah kuvvetini bulmuştu. Yanar kumbarayı kucaklayıp da düşmanın kafasına atanlar mı ararsın, kesilmiş kolunu yerinden koparıp da elinde silah edenler mi eksikti... Allah bilir kavgalarımızı göreydin Şehname²⁰ hikâyelerinin gerçek olduğuna hükmederdin. Emin ol bu askerin her biri bin canı olsa verirler de kalenin bir taşını vermezler.

İSLAM BEY — *(Gözünü silerek)* Ben de kız çocukları gibi memnuniyetimden ağlıyorum! Bilirim. Asker kaleyi vermez fakat düşman zorla alır. Paşa şehit oldu. Sen de kendini telef edersen savaşı kim idare edecek? Herkesin kalbinde gördüğün kuvveti fikrinde de görüyor musun? Senden emir almayınca kimin ne iş görebildiği var? Hem kendini helak edeceksin ordunun başını, beynini

²⁰ İran edebiyatının önemli eserlerinden biri olan Şehname, Firdevsi'nin meşhur bir destanıdır. [Ç.N]

paralayacaksın hem sonra kollar ayaklar çalışır diyorsun. Allah aşkına etme! Vatanına merhamet et.

SITKI BEY —Ne yapayım evlat? En son çareyi bir adama nasıl teslim edebilirim. Ya plan sırasında yardıma muhtaç bir iş çıkarsa?.. Orduya kılık değiştirilerek girilecek... Kim bilir ne olur ne olmaz.

ZEKİYE— *(Bulunduğu köşeden çıkar)* Mademki iki kişi lazım, biri de ben olurum.

SITKI BEY — O kim? Ah biçare çocuk! Sen yerinde otur.

İSLAM BEY— *(Zekiye'ye)* Ne söylüyorsun?

ZEKİYE— *(İslam Bey'e sorar)* Merhametsiz mezarının bir parça yerini de mi benden esirgeyeceksin? *(Sıtkı Bey'e)* İhsan buyurun, siz ölmeye bir adam arıyordunuz. Öldürmeyi beceremesem de ölmeyi pekâlâ beceririm... Daha önce de söylemiştim. Sizden kolay ölürüm. Orduya kılık değiştirilerek gizlice girilecek buyurdunuz. Rumeliliyim, biraz lisan bilirim. Kılık değiştirmek de bana sizden kolaydır. Gizlice girdiğim yerde kendimi pek çabuk tanıtmam. İnanmazsanız İslam Bey'e sorun.

İSLAM BEY— *(Tereddütle)* Çocuk haklı gibi görünüyor.

Beşinci Sahne

(Evvelkiler, Abdullah Çavuş)

ABDULLAH ÇAVUŞ — Yine karşıda asker toplanıyor. Galiba hücum var. Sizi tabyaya çağırıyorlar.

SITKI BEY — Abdullah!

ABDULLAH ÇAVUŞ — Efendim.

SITKI BEY — Buraya gel! Şu kale uğrunda ölmek elinden gelir mi?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Ölürüm, kıyamet mi kopar!

SITKI BEY — İslam Bey bu gece bir yere gidecek. Beraber gidebilir misin? Fakat yüzde doksan dokuz kurşuna dizilmek var.

ABDULLAH ÇAVUŞ — Kurşuna dizilirim kıyamet mi kopar?

SITKI BEY — Aferin Abdullah! Haydi, tabyaya gidelim. Bakalım bugünkü düğünümüz nasıl geçecek? İşimizi de orada konuşuruz.

ZEKİYE — (*Sıtkı Bey'e*) Beyefendi kulunuzu neden o kadar küçük gördünüz?

SITKI BEY — Hayır çocuğum, sen de gideceksin. Üç olursanız, iş daha sağlam olacak... Abdullah da lisan bilir.

(*Sıtkı Bey, İslam Bey, Abdullah odadan çıkarlar*)

ZEKİYE — *(Odada kendi kendine)* Sonunda kara toprak göğsünü açıyor. Sonunda ölüm kendini gösteriyor. Meğer Allah gelinlik duvağını kendi kanımdan nasip etmiş! Meğer şehit olmadan birbirimize sarılmak kaderde yokmuş! *(Biraz düşündükten sonra)* Mümkün olsaydı yaşamak da fena bir şey değildi... Dün gece gördüğüm rüyalar neydi? Sevgilimle ben oturmuştum. O kucağıma yatmıştı. Mehtap yaprakların arasından her tarafımıza elmas parçaları saçıyordu. O saçıyla yüzünü örtüyordu... Ben hazin hazin ağlıyordum... O hafif hafif gülüyordu... Sanki benim gözümünden bir damla yaş düştükçe onun yüzünden bir taze gül açılıyordu. Etrafımızda ötüşen bülbüller, çağılayan sular hep halimize haset eder gibi görünüyordu... Yüzüne baktıkça canım vücudundan ayrılmış da kucağımda yatıyor, vatancığımdaydık. Bahçede büyük çınarın altında zannediyordum. Ah rüyaydı... Lakin rüyanın aynı da imkânsız değildi ya? Keşke bütün ömrüm öyle rüyalarla geçeydi!

(Pencereden bir top alevi görünür. Titreyerek) Bu alevden de sanki insanın içine karlar yağıyor! Güneş ne de şahane doğmuş! Bulutları bin renge boyadı. Sanki cennet bahçelerinin resmini yapıyor. Topların dumanı da ömrümün son gününde olsun sabahı seyretmeye meydan bırakmaz ki... *(Biraz düşündükten sonra)* Meğer canından iyice vazgeçenler için ölmek de pek korkunç bir şey değilmiş! Bayağı ölüm canlansa da karşıma çıksa üzerine yürümekten çekinmeyeceğim...

Yedinci Sahne²¹

(Zekiye, İslam Bey)

İSLAM BEY — (*Odaya girerek*) Zekiyeciğim?

ZEKİYE — (*Gülümseyerek*) Efendim!

İSLAM BEY — Meğer ne talihsiz adammışım. Seni yanımda gördükçe ne sanıyorum bilir misin? Bir melek benim için gökyüzünü bırakmış da bu kara topraklara inmiş sanıyorum. Kendimi şeytandan alçak görüyorum. Kendi kendime “Şeytan, insanı aldatır. Ben, bir meleği mahvettim!” diyorum. A çocuk! Niçin benim için bu hallere geldin? Niçin o güzel vücudunu benim yolumda toprak edeceksin?

ZEKİYE — Ah! Gönlümü de ahirete parça parça göndermek mi istiyorsun? Ben sana ne yaptım? Beni bir melek mi zannediyorsun? Gerçekten melek olsam yine gökyüzünü bırakırım, senin arkana düşerdim. Ben senin için ne hale gelmişim? Dünyada yalnızdım, acizdim. Aklımda kaybolmuş babamın hayalinden başka bir şey yoktur. O da ne hayal! Karanlıklar içinde... Yokluklar içinde... Zihnimde bin türlü şekiller yapardım. Yine hepsini bozardım yine birini sevmezdim. Ömrümde... mesela bizim Miralay Bey kadar babalığa yakışır bir adam düşünemezdim. Gönlüm merhum annemi, merhum kardeşimi düşünmekten başka eğlence bulamazdı. Ya, o da ne eğlence! Birini düşünecek olsam gözümün önünden dama beni kucağına alıp da can verdiği geçerdi. Ötekini düşünecek olsam hatırıma daima kucağımdayken can çektiği gelirdi... Seni görünceye kadar gönlüm her zaman gidenler arasında, her zaman mezar içinde gezerdi. Seni gördüm, sanki başka bir dünyaya geldim. O zaman hayat ne demek olduğunu anladım. O zaman insan ne demek olduğunu anlamaya başladım. Evvel yaşamak nedir bilmezdim. Yine yaşamayı herkesten çok severdim. Şimdi, hayatımın kıymetini iyice biliyorum. Yine senin için ölmeyi yaşamaya tercih ediyorum. Hakikatsiz! Sen ölümü benden ziyade seviyorsan, ben de seni canımdan ziyade seviyorum. Vefasız! Beni bırakacaktın da mezarın kucağına koşacaktın öyle mi? Benim dünyada

²¹ Altıncı sahne metnin içinde yer almamıştır. [Ç.N.]

senden başka canım olmadığını bilmiyor musun? Sen kaybolursan Zekiyeciğinin ayakta gezer bir cenaze kalacağını hiç hatırına getirmedin mi? (*Ağlayarak*) Kâh askere gidersin beni bırakırsın kâh ölmeye gidersin yine beni bırakmak istersin. Amacın kesinlikle benden ayrılmak. Kesinlikle ayrılmaktan başka bir şey düşünmüyorsun.

İSLAM BEY²²— Sus, Allah aşkına, sus! Beni yetim çocuklar gibi bağıra bağıra ağlatacaksın. Bana yüreğimde ne varsa meydana döktüreceksin. Yüreğimdiki sırları sana söylemeyeyim de kime söyleyeyim? Zekiyeciğim, sen beni alçak zannetmezsin değil mi? Miralay beye söz verdiğim zaman önce vatani mı sonra senin de benimle beraber geleceğini düşündüm. Hatırına yanlış yanlış şeyler gelmiş, senin beraber geleceğini düşünmeseydim. O kadar ferah, o kadar şevkli söz vermezdim...Yine söz verirdim, yine ölürdüm, yine vazifemi yerine getirirdim. Çünkü teklif, vatana hizmet teklifiydi. Ah Zekiye, sakın hatırında olsun gönlümde kendi sevginle vatan sevgisini tecrübeye kalkışma. Öyle bir tecrübe mutlaka beni öldürür. Lakin yine vatanım için öldürür. Teklif vatana hizmet teklifiydi dedim a, elbette giderim. Lakin hüznü giderdim. O kadar hüznü giderdim ki görenler belki vatanını sevmiyor sanırlardı. Belki dikkat etmişsindir. Ben söz verdiğim zaman şevkim o kadar yerindeydi ki Miralay Bey bile hayrette kaldı. Çünkü senin beraber geleceğinden emindim. Sensiz ölmek de istemem, yaşamak da... Zaten inancımı bilirsin a. Biz ölmeyeceğiz. Düşmanın silahı, etimizi kemiğimizden ayıracak; canımızı vücudumuzdan ayıramayacak. Feleğin devri yapışık taşları bir yumurtadan çıkmış hayvanları, yan yana dövüşmüş devletleri, en yakın yaratılmış dünyaları dağıtacak yine biz beraber bulunacağız! Biz vatan için her dakika ölmeye koşuyoruz, ölmüyoruz. Demek ki vatanın ihyasına hizmet için yaratılmışız.

ZEKİYE — Beyim! Hiç şüphe etme. Eğer ölecek olsaydık sen yaralarından ölürdün, ben yaralarına baktığım zaman çektiğim belalardan güçlüklerden ölürdüm. Ah bilmezsin, bilmezsin ki ne haldeydik; bilmezsin ki neler çektim!.. Ölüm sanki meydana çıktı da aylarca yatağının etrafına dolaştı. Bu kadar vakit hizmetinde bulundum. Beni bilemedin, hekimler ümidi kesti... Herkes ümidi kesti, bir ben kaldım... “Kader öyle zulümlerden uzaktır, elbette uzaktır.” diye hiddetli hiddetli

²² Metinde bu kısmı kimin söylediği belirtilmemiştir; fakat dikkat edildiğinde İslam Bey’e ait olduğu anlaşılabacaktır. [Ç.N.]

ağızından çıkan lafların bazıları zihnimde, gönlümde kazılmış gibi durur... Bir dakika kulağımdan ayrılmaz. Hele, o laf hiç hayalimden gitmedi. Hekimler “Hastada ümit yoktur.” dedikçe ben “Beyim elbette iyileşecek... Beyim elbette vatanına hizmetler edecek!” diye kendi kendime söylenir dururdum. Allah bir mucize gösterdi. Ümidimi yanlış çıkarmadı... Allah boş yere mucize göstermez. İnşallah bu hizmetten de sağ geliriz.

İSLAM BEY — Kim bilir!

ZEKİYE — Allah bir mucize daha göstermeye kadir değil midir? Hak’ın adaletine, vatanın büyüklüğüne inancını mı unuttun?

İSLAM BEY — Haşa, bir vakit unutmam. Allah, büyüktür! Vatan kutsaldır.

Sekizinci Sahne

(Evvelkiler, Abdullah Çavuş)

ABDULLAH ÇAVUŞ — *(Odaya girerek)* Haydi bey!

İSLAM BEY — Nereye?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Kaleden şimdi çıkmalı ki orduya girmek mümkün olsun. Gideceğimiz yollardan dolaşmaya üç dört saat ister. Giysiler hazır.

İSLAM BEY — Ne taraftan gideceğiz?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Ben yol buldum.

İSLAM BEY — Bir kere Miralay Bey'i görsek olmaz mı?

ABDULLAH ÇAVUŞ — O zaten geliyor.

İSLAM BEY — Keşke biz gitseydik!

ABDULLAH ÇAVUŞ — Ay, o bizim ayağımıza gelirse kıyamet mi kopar?

Dokuzuncu Sahne
(Evvelkiler, Sıtkı Bey)

SITKI BEY — *(Odaya girer)* Hazır mısınız çocuklar?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Gidiyoruz lakin birkaç gün bizden haber alamazsan merak etme.

SITKI BEY — Birkaç gün ne demek ya?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Birkaç gün, birkaç gün demek. Saklanmalı, fırsat aramalı. Sebep düşünmeli de orduya öyle girmeli. Misafirlığe gitmiyoruz!

İSLAM BEY — Abdullah'ın dediği gibi olursa iş daha emin olur.

SITKI BEY — Ben işin çabuk tutulduğunu isterdim.

İSLAM BEY — Siz bilirsiniz. Bence bir gün evvel ölmekle bir gün sonra ölmenin hiç farkı yok.

ABDULLAH ÇAVUŞ — İş iki gün gecikecek olursa kıyamet mi kopar?

(Silah başına trampeti vurulur)

SITKI BEY — Yine mi hücum! Herifler ölmekten de bıkmıyorlar!

ABDULLAH ÇAVUŞ — Haydi bey! Top başladı. Gülle arasından geçmeli. Kavgada ondan daha iyi kaçış yolu yoktur.

İSLAM BEY — Haydi! Ecel bizi bekliyor. Yaşasın vatan!

(İslam, Zekiye, Abdullah çıkar)

SITKI BEY — *(Zekiye'ye dikkatli dikkatli bakarak)* Oğlum mezarda yatıyor...

(Perde Kapanır)

DÖRDÜNCÜ PERDE

(Tabyanın bir başka tarafı)

Birinci Sahne

SITKI BEY— (*Kendi kendine*) Hiç lüzumsuz yere üç adamın kanına girdim. Şüphe yok ki şehit olmuşlardır. Meğer düşman zaten gidiyormuş... Meğer düşündüğüm plana hiç de gerek yokmuş... Ben, şimdiye kadar gönlümü taş olmuş bilirdim. Karımın benim için öldüğünü duydum. Oğlumun vefatını haber aldım. Kızın kayboldu dediler. Dünyada Rüstem'den başka kimsem kalmamıştı. Dün o da şehit oldu, kucağıma düştü. İslam'ı -şu kalede herkesten kutsal, herkesten lazım, herkesten büyük bildiğim İslam'ı- elimle gözlerini bağladım kurban olmaya gönderdim. On yıldır her türlü kahrımı çeken biçare Abdullah da beraber gitti. Hiçbirine üzülmedim. Gönlüm gerçekten taştandı. Üzerine kılıçla vursalar belki bir parçası kopardı, ben yine duymazdım. O çocuk! O çocuk! Gözümün önüne getirdikçe çehresinin parlaklığı ateş gibi ciğerime yapışıyor. Sanki iş yaptım! Hiç ağzında anasının sütü kokan biçare ölmeye gönderilir mi?

(*Biraz düşündükten sonra*) Bırak efendim... Hâlâ gönlüm insan gönlüne benzememiş! Yüreğim taş mı kesildi? Hâlâ içinden kan sızıyor... Çocuk biraz merhumeye benziyordu. Yüzüne baktıkça kâh oğlum aklıma geliyor kâh kızım. Bu kadar keder hep ondan değil mi? İnsan zayıf!.. İnsan aciz... Bir türlü kendini yenemiyor... Bir türlü yaratılışına galip gelemiyor... Ben de kendimi kuvvetli sanıyordum. Heyhat...

İkinci Sahne

(Sıtkı Bey, Birkaç Zabit)

(İçeri girerek)

BİRİNCİ ZABİT — Bey! Düşman çadırlarını yıkmaya başladı. Gece Tuna'ya köprüsünü kurmuş, her taraftan çekiliyor.

SITKI BEY — Ben de gördüm.

BİRİNCİ ZABİT — Emretseniz a dışarı çıkalım. Belki birkaç top bir iki bayrak bıraktırırız.

SITKI BEY — Yüz çevirmiş düşmanın arkasına düşmek neye lazım?

İKİNCİ ZABİT — Süphanallah! Buradan gittiyse devletle barış yapmadı ya. Askerini Tuna'nın başka tarafına gönderecek değil mi? Oradakiler de bizim kardeşimiz. Daha birkaç kişi yi bu topraklarda alıkoysak ne olur?

SITKI BEY — Yüzünü geri çevirtmeyelim.

BİRİNCİ ZABİT — Çevirse ne olma ihtimali var? Geldiği zaman ne yaptı ki giderken ne yapacak? Düşman bizden kaçıyor, biz mi düşmandan korkalım? Yüzünden yılmadık arkasından mı yılacağız? Emret, çıkalım! Emret, toplar işlesin! Öbür tabyalar topa başladı. Her taraftan dışarı asker dökülüyor!

Üçüncü Sahne
Evvelkiler, Abdullah Çavuş

(Abdullah Çavuş koşarak gelir)

SITKI BEY — Abdullah!

ABDULLAH ÇAVUŞ — Efendim.

İKİNCİ ZABİT — Bey, emredin top atsınlar. Yolcuları selamlasınlar. Askerimizle uğurlamaya çıkalım. Hiç olmazsa dostumuz, Osmanlılar yol yordam bilmezmiş demesinler.

SITKI BEY — Pekâlâ! Pekâlâ! Sizin dediğiniz gibi olsun. Gidin! Yapın! Ben de arkanızdan yetişirim.

(Zabitler çıkar)

Dördüncü Sahne

(Sıtkı Bey, Abdullah Çavuş)

SITKI BEY — Abdullah!

ABDULLAH ÇAVUŞ — Buyur!

SITKI BEY — Çocuk nerede?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Çocuk mu? Nerede olacak? İslam Bey'in yanında.

SITKI BEY — Ey, İslam Bey nerede?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Dışarıda.

SITKI BEY — Sağ mı?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Ben bıraktığım zaman sağdı. İkisi de sağdı. Ama şimdi bilmem.

SITKI BEY — Söyle bakayım, ne yaptınız? Ne oldu?

ABDULLAH ÇAVUŞ — İslam Bey midir nedir; o adam değil, Allah'ın gazabı. Çocuk adeta gölge. O bir yere gitti mi, bu, yanına yapışıyor. Az kaldı hem kendilerini telef edeceklerdi hem beni. İşe göndermeye amma adam aramışsınız! Lakin ben ikisinden de hoşnudum, Allah da hoşnut olsun. Arslan şeyler... Delikanlılar...

SITKI BEY — Ey ne yaptınız? Onu söyle! Ne yaptınız?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Buradan çıktık. Üç gece bir köyde yattık. Bir türlü ordunun yanına yanaşamadık. Sonra bir gizli yol bulduk. Sürüne sürüne ta şu tepenin altına gittik. Orada bir mağara var. Ben avcılık zamanından bilirim. O mağarada saklandık. Düşman başladı gece yarısı çadırlarını yıkmaya. İslam Bey bunu gördü mü? Haddin varsa zapt et.

O der: “Ben elbette çıkacağım.”

Gölge: “Ben de elbette çıkarım.”

Ben: “Etmeyin!” dedim olmadı, “Lazım değil.” dedim olmadı. “Eey... Haydi çıkalım, kıyamet mi kopar?” dedim, çıktık; sürüne sürüne, gizlene gizlene cephanenin yanına bir hayli yaklaştık. Yaklaştık ama ne fayda! Cephanenin etrafını karakol²³ içinde karakol sarmış. Düşündük, çalıştık, bir türlü istediğimiz yere sokulamadık.

Ben: “Haydi selametle şuradan çıkalım.” derken İslam Bey cephaneye karşı bir tabanca atmasın mı? Meğer kapının önüne bir barut sandığı indirmişler. Kurşun da ta vardı onu buldu...

SITKI BEY— *(Sözünü keserek)* Sonra?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Sonra ne olacak? Bir gürültüdür koptu. Tüfeğe sarılan sarılana... Başladı üzerimize dolu gibi kurşun yağmaya... İslam Bey sanki ölüme âşıkmiş gibi kurşunları kucaklamaya çalışıyordu. Gölgesi zaten yanından ayrılmaz. Sanki ölümü gözümle gördüm desem inanın! Bereket versin, İslam Bey üç yerinden yaralandı da -o mübarek de hep ön tarafından yaranılır- bayıldı, yere yıkıldı. Ben omuzlarından tuttum. Çocuk da ayaklarına sarıldı, mağaranın kenarındaki çalılığa girdik, onu da beraber çektik... Kargaşalıkta izimizi bulamadılar! Yavaş yavaş mağaramıza sokulduk. O arada iki kurşun da benim kismetime düştü. Biri sağ küreğimin üstünde idi çıkardım, öteki de budumda. Hem ön tarafta hâlâ duruyor.

²³ Karakol: Güvenlik sağlamak amacıyla dolaşan asker, kolluk.

SITKI BEY — Mağaradan nasıl kurtuldunuz?

ABDULLAH ÇAVUŞ — O taraftaki düşman askeri Tuna'yı gece geçmiş. Ben sabahleyin mağaradan başımı çıkardım, etrafıma baktım; kimse yok. Yoldaşlarla kalktık, gittiğimiz sapa yola girdik, çalı aralarında gizlene gizlene kaleye yaklaştık. Sabah açılır açılmaz baktık ki araba tabyasından asker çıkıyor. İslam Bey bunları gördü mü yine yıldırım gibi sıçradı, "Allah'a andım olsun ki, bir cephane sandığı daha yakmadan kaleye girmeyeyim." diye bir kere bağırdı, düştü askerin önüne... Öteki zaten gölge dedik a... Ben de yanlarını bırakmamak istedim ya. İslam Bey cehennemin ağzına atılıyor... Düşmana çattık. Bir elinde tabanca, bir elinde kılıç... "Ya Allah!" dedi, bir cephane arabasına doğru fırladı. Bir kurşunda ne araba kaldı ne beygir ne yanında asker... Her birinin her parçası göğün bir köşesine fırladı. Vallahi bey, araba ile arası benimle sizin aramız kadar ya vardı ya yoktu.

SITKI BEY — Arslan delikanlı!

ABDULLAH ÇAVUŞ — Onu da, bizi de Allah sakladı. "Bey elverir, haydi gidelim. Miralay Bey bizi bekler." dedim. Kavga, barut, o ateş... Haddin varsa birini birinden ayır. Baktım olmayacak... Düşmanın zaten yüzü dönmüş. "Bir adam eksilmekle kıyamet mi kopar?" dedim, size haber vermeye geldim.

SITKI BEY — Aferin, Allah hepinizden razı olsun. Vatanın ekmeği hepinize helal olsun...

ABDULLAH ÇAVUŞ — *(Tabyadan dışarı bakarak)* Bak, bak... Bey, kaçıyorlar be! Daha yarım saat olmadı. Aceleniz ne?

SITKI BEY — Düşmanın gittiğine mi kızıyorsun?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Bak, ben düşmanın da o kadar korkağını sevmem. Sanki bir saat daha ateş karşısında dururlarsa kıyamet mi kopar? Bey! İslam Bey geliyor. Allah Allah! Yine elinde kılıcı

kırılmış. Kaleye gelirken sanki mezara gider gibi geliyor. (*İslam Bey'e bağırarak*) Buraya gelsene! Miralay Bey bekliyor. Sanki kaleye girersen kıyamet mi kopar?

SITKI BEY — Çocuk yanında yok mu?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Gölge arkasından ayrılır mı hiç? Hele içeri girebildi! Mübarek, ateşin ağzına giderken de biraz böyle yavaş yürüsen a! Ne olur, kıyamet mi kopar?

SITKI BEY — Cenabı Hak'a bin kere şükür olsun... Şunların boşuna yere telefine sebep olaydım, elbette ya çıldırırdım ya kendimi öldürmeye mecbur olurdum. Hele yine Allah'ın yardımı yetiştii.

(*Bu aralık İslam Bey gelir*)

Beşinci Sahne
(Evvelkiler, İslam Bey)

SITKI BEY — Gel oğlum! Gel beyim! Gel aslanım! Dünyada, ahirette yüzün ak olsun! Vatanını sevenlere ne büyük ibret gösterdin, vatani için ölmek isteyenlere ne güzel örnek oldun. Vatan muhabbeti vücut bulsa elbet sen olurdun. Kahramanlıklarını Abdullah’tan işittim. İşitmeye de lüzum yoktu ya! Seni bir kere gören, iki sözünü işiten ne olduğunu anlar. Beyim; hele Allah seni bize bağışladı, hele Allah seni vatana bağışladı. Meğer benim planlarım hep boşunaymış, meğer düşman zaten gidiyormuş. Fakat kim bilirdi? Casus kullanmayı milletimizin şanına yakıştıramadım ki böyle şeylerden haber almak mümkün olsun. Çektiğin emekleri helal et, umarım ki bana darılmazsın.

İSLAM BEY — Bey, ne söylüyorsun? Ömrümde beni bu işe memur ettiğinizden büyük iltifat görmedim. Siz bana vatanımın en büyük menfaatlerinden birini emniyet ettiniz. Siz bu kalenin kurtulmasını benim gayretimden beklediniz. Siz silah altında, düşman karşısında duran bin arslanı esirlikten kurtarmak için düşündüğünüz en büyük çareyi benim elime bıraktınız. Ben üç ay hasta yatmıştım. Bu kaleye hiçbir hizmet etmemiştim. Beni gayrette, vatani şerefini kurtarmada, vatan sevgisinden on bin kahramana tercih ettiniz. Kendinize beraber tuttunuz. Bir kere düşünseniz a! Buradan gittiğim zaman ben devlet kadar büyüktüm, çünkü devletin en büyük menfaati benimleydi. Vatan kadar kutsaldım. Çünkü bana ihanet, aslında vatana ihanetti. On iki bin Osmanlı kadar dehşetliydim, çünkü on iki bin Osmanlı’nın göreceği hizmeti yalnız başıma yerine getirmek zorundaydım. Bir devlet gibi batıp da dünyayı dehşetler içinde bırakmak, milyonlarca nüfusu anasından ayrılmış yetimler gibi ağlatmak, on iki bin mert gibi dövüşe dövüşe şehit olup da tarihlerde tek başına bir ordu sayılmak bir insana ne büyük şereftir. Bir kere gözünüzün önüne getirseniz a! Sen gayret ne demek olduğunu, büyüklük ne demek olduğunu benden iyi bilirsin! Vatanımı ben kurtarırdım, vatan nerde kalır; şu kaleciğin kurtuluşuna ben sebep olaydım kendi gözümde ne kadar büyürdüm. Bir hayat, kırk elli yıllık bir hayat, kırk elli yıllık değil bitmez tükenmez olsun şu bildiğimiz hayat; şu gördüğümüz dünyada yaşamak öyle bir büyüklüğün acaba bir dakikasına, bir saniyesine değer mi? Ben ne öldüm ne vatanımı ne bu kaleyi kurtarmaya sebep

oldum; yine zararı yok. Vicdanım pekâlâ biliyor ki vatanım için ölecektim. Hatta vatanımın birkaç taştan yapılmış birkaç duvarı için ölecektim. Beyim! Siz bana demin oğlum demediniz mi? Ben de size baba diyeceğim. Baba sözünden daha büyük, daha kutsal bir şey bulamıyorum ki onunla hitap edeyim. Dünyada babamın sayesinde mevcut oldum. Gerçekten adam olduğumu senin sayende öğrendim. Ver beyim, babacığım! Elini öpeyim.

SITKI BEY — *(İslam Bey'e sarılır, alnını öper. İslam Bey de zorla miralayın elini öper)* *(Biraz tereddütten sonra)* Oğlum, aslanım! Yanınızda bir çocuk vardı, onu göremiyorum.

İSLAM BEY— *(Yapma bir telaşla)* Çocuk mu? Hangi çocuk?.. Anladım... *(Etrafına bakınarak biraz düşündükten sonra miralaya yaklaşıp)* Siz bana oğlum dediniz değil mi? Siz beni evlatlığa kabul ettiniz değil mi? Gönlümde bir sır var, darılmazsanız söylerim. Halk yanında sormayın. Yalnız size söyleyebilirim.

SITKI BEY — Burada kim var ya? Ha, bizim Abdullah! Sen biraz işine gitsene.

ABDULLAH ÇAVUŞ — *(Çıkarken)* Ne işim var ki gideyim... Sanki ben burada bulunursam kıyamet mi kopar?

(Abdullah çıkar)

Altıncı Sahne
(Sıtkı Bey, İslam Bey)

SITKI BEY — Bir şey söyleyecektin?

İSLAM BEY — Çocuk buraya gelemez.

SITKI BEY — Niçin?

İSLAM BEY — Namahremdir²⁴ de onun için...

SITKI BEY — Namahrem ne demek?

İSLAM BEY — Namahrem ne demek? Beni söyletmek mi istiyorsun? Beyim! O Manastırlı bir kızdır! Birinci görüşte birbirimizi sevdik, ikinci görüşte ayrıldık... Ben vatanım için buraya geldim... O da benim için arkama düşmüş, buraya gelmiş. Vallahi ben getirmedim. Geldiğinden de haberim yoktu, beni suçlama! Hem günahıma girersin hem beni bir büyük dert altında bırakırsın. Dünyada en namuslu seni biliyorum. Bana senin nazarında suçlu olmaktan büyük namussuzluk olamaz.

SITKI BEY — Şimdi sana kim suçlusun diyor? Yanındaki çocuk kız mıdır dedin? Manastırlıdır öyle mi? Git şimdi, git! Ah! Zihnimden neler geçtiğini biliversen? Git çocuğu getir. Eğer düşündüğüm şeyler doğru çıkarsa bana yeniden can verirsin. Nezdimde oğlum yerine geçersin. Git diyorum. Benim Manastır'da bir kızım vardı. Kaybolmuş, anladın mı? Git de bul... Bulursan o vakit belki gerçekten baban olurum...

İSLAM BEY — (*Şaşkın şaşkın*) Çocuk! Çocuğu istemiyor musunuz? O pek uzakta değil... Şurada... Şurada... Çağırayım mı?

²⁴ Namahrem: Evlenmelerinde yasa bakımından sakınca olmayan, bu nedenle kadının karşısında örtüsüz çıkamadığı erkek.

SITKI BEY — Hâlâ duruyor!

İSLAM BEY — Zekiye... Zekiye...

SITKI BEY — Kızımın adını söylüyor! Ah! İnsan dünyada bu kadar umulmadık talihe sahip olur mu?

İSLAM BEY — Zekiye! Seni çağırıyorum, işitmiyor musun?

Yedinci Sahne

(Sıtkı Bey, İslam Bey, Zekiye)

ZEKİYE— (*İslam Bey'e*) Adamı hangi adıyla çağırırlar? (*Miralay Bey'i göstererek*) Baksan a! İkimizi de rezil mi edeceksin?

SITKI BEY— (*Sütratle Zekiye'nin yanına koşarak, otoriter bir tavırla*) Sen Manastırlısın değil mi?

ZEKİYE — Evet!

SITKI BEY — Babanın adı nedir?

ZEKİYE — Babamı görmedim ki bileyim.

SITKI BEY— (*Kendi kendine*) Zavallı çocuk... Annenin?

ZEKİYE — Annem öldüğü zaman ben çocuktum. Evde herkes hanım derdi, adını işitmedim...

SITKI BEY — Biçare kadın!

ZEKİYE — Daha bir emriniz var mı?

SITKI BEY— (*Kendisini toplayarak*) Kardeşin var mıydı?

ZEKİYE — Evet, vardı.

SITKI BEY — Adı neydi?

(Dikkatle Miralay'ın yüzüne bakarak)

ZEKİYE — Acayip acayip şeyler soruyorsunuz!

SITKI BEY — Sadık mıydı?

ZEKİYE— *(İslam Bey'e)* Ah! Buldum, babamı buldum. İşte babam... İşte dünyaya geldim geleli hasretini çektiğim babam... Şimdi sen inanmazsın... Senin için öleceğime de inanmamıştın... Bak! Bir kere gözlerine bak! Annem de benim için gönlünde bir kederi olduğu vakit yüzüme tıpkı böyle bakardı... Bak! Yürüyüşüne dikkat et, kardeşim de bir telaşı olduğu zaman tıpkı böyle gezinirdi. Şimdi benim için ağlıyor değil mi? Ben de biri için ağladığım vakit bilirsin a, tıpkı ellerimle gözlerimi böyle kaparım. Vallahi babamdır, billahi babamdır. Gönlüm beni böyle muhabbet işlerinde bir vakit aldatmaz.

İSLAM BEY — Zekiyeciğim! Niçin bu kadar telaş ediyorsun? Haline bakanlar vatani tehlikede sanır... Beyefendi için babamdır, diyorsun... Yemin ediyorsun... Öyle mi? Ben de yemin ederim ki babamdır... O beni oğulluğa da kabul etti... Zaten baban olmasa bile, baban olacak... Sen benim değil misin?

ZEKİYE — Seninim... Yine benimim... Ne istersen emret! Sakın darılma! Sakın kıskanma! Babamı kıskanmazsın değil mi? Vatanın için beni bıraktığın gibi bana da kendin için babamı bıraktırmazsın değil mi?

İSLAM BEY — Sana kim babamızı bırakalım diyor?

SITKI BEY — Buraya gel! Annem benim için verem döşeklerinde telef oldu, öyle mi? Kardeşin can verirken ne dedi? Beni anar, beni arar, etrafına mı bakardı?

ZEKİYE — Babacığım, bana merhamet et! Bana merhamet et de mezarlarını, rahat döşeklerini gözümün önüne getirme! O kadar benzin atmış ki şimdi seni de mezardan çıkmış sanacağım da yanından kaçacağım.

SITKI BEY — Benim adil Yaratıcı'm! Benim merhametli Allah'ım! Sonunda kulunu dünyada yalnız bırakmadın! Nihayet bu biçareyi her şeyden ümitsiz etmedin. Ne yaptım ki beni bu kadar lütfuna layık gördün? Bak, kendi kendime münasebetsiz şeyler söylüyorum! Cenabı Hak'ın da mı keremi sebebe muhtaç olacak?

İSLAM BEY — Evet beyim! Benim inancıma göre Allah'ın bu türlü ihsanları sebeple, hak etmekle gelir... Ne yaptım mı diyorsun? Her yaptığını bilmem. Şu kadar bilirim ki kendini gerçekten insan etmişsin. Beyim; şu tabyada hepimiz birer parçaydık, alettik. Ruh sendin. Ölümden korkmadın, hiç ruh ölümden korkar mı? Senin korkmadığını gördüğü için kimse de korkmadı. Herkese örnek oldun. Övmek için, gururlanmak için söylemem; benden, kızından, Abdullah'tan başka kimde gayret gördünse, o gayretin birazı da senin sayendedir. İşte bak, Allah sen yürekte olan insanları dünyada da hüznü bırakmaz, ahirette de...

SITKI BEY — Oğlum! Zihnin büyük hayallere kaçıyor. Ben aciz, güçsüz kulum. Burada vazifemi yerine getirmekten başka bir şey yapmadım.

İSLAM BEY — Her vazifeyi yerine getirmek o kadar kolay bir şey midir? Herkes seni önünde görmemiş olsaydı, acaba kaç kişi vazifesini yerine getirmeye çalışırdı?

SITKI BEY — Sen de mi halkımızı bilmiyorsun? O gayret milletin kanında var. Herkes anasından o kahramanlıkla doğuyor.

İSLAM BEY — Ben o sözüne belki senden çok inanırım. Lakin siz de bu millet daima bir örnek görmeye, daima önünde bir büyük adam bulmaya muhtaç olduğunu inkâr edemezsiniz a?

SITKI BEY — Muhtaçtır. Fakat kendini muhtaç zannettiği için muhtaçtır. (*Birdenbire tavrını değiştirerek*) Acayip şey! Herkes zevkinde sefasında... Biz burada ağır ağır meselelerden bahsediyoruz. Size ayıp değil, çocuğunuz yok ki evladın ne olduğunu bilersiniz! Ya ben... Benim iki ciğerparçam vardı. On beş senedir ikisini de görmemiştim. İkisini de bütün bütün mahvolmuş zannediyordum. Şimdi gözümün önünde birinin vücudu duruyor. Birinin Hak tarafından gelme bedeni geziyor. Ah! Gönlümün ne halde olduğunu bilmezsiniz... Ben onu taş olmuş da ötesine berisine damla damla kan oturmuş zannediyordum. Şimdi hissediyorum, o taş elmas gibi parlamaya başladı. O kanlardan sanki deste deste güller açılıyor. On beş yıllık ömrümü gözümün önünden geçiriyorum. Ne gibi geliyor bilir misiniz; sanki bir mezara girmişim de on beş yıl uyumuşum, daha şimdi uyanıyorum. Dünyayı daha şimdi görüyorum. Zekiye, kızım! Ben yine dirildim. Ben yine gençleştim. Bak! O kadar zaman hasretini çektiğin babanın yüzüne bak! Şimdi mezardan çıkmış zannetmezsin! Babacığını sever misin? Bunun kadar sev demem; lakin biraz sevsen fena etmezsin. Biçareye bir bakışın, iki lafın; on beş yıllık ömrünü, on beş yıllık âdetini unutturdu.

İSLAM BEY — Zekiye sizi sevmeyeceğini, beni sevdiğine de inanmam.

ZEKİYE — Onun sevgisine inanmamak eski âdetidir. Kendi sever de başkasının sevdiğine inanmaz. Babacığım, ben onun için hayatımı feda ettim lakin elimde değildi. Sizin için... Eğer... Eğer onu düşünmesem, canı gönülden can veririm.

SITKI BEY — Kızım! Ben o kadarını istemiyorum. Beni de gönlünden bütün bütün çıkarma!

İSLAM BEY — Acaba dünyada senin gibi babayı sevmemek hangi evladın elinden gelir?

SITKI BEY — Beni sen de biraz seversin değil mi?

İSLAM BEY — Hem ne kadar severim bilir misiniz? Vatanım kadar diyemem, yalan olur. Zekiye kadar desem, ona da siz inanmazsınız... Canım kadar... değil, çünkü can gözüme pek kıymetsiz görünüyor... Buldum beyim! Pederim kadar... gerçekten pederim kadar seviyorum.

SITKI BEY — Soracağım şeye doğru bir cevap verseniz beni sevdiğinize o vakit inanırım.

İSLAM BEY VE ZEKİYE— *(Aynı anda)* Buyurun! Sorun babacığım

SITKI BEY — *(Hafif bir tebessümle aralarına sokularak)* Düğününüz, hani düğününüz - ne vakit olacak?

(Zekiye utanarak önüne bakar)

İSLAM BEY — *(tereddütle)* Düğün mü?.. Bendeniz bilemem... Siz... Nasıl düğün? Yine karar sizin.

SITKI BEY — Eğer karar benimse, en uzağı bu geceye kadar bekleriz... *(Saate bakarak)* Ooo... Daha dört buçuk saat var! Dört buçuk saat! Bir insan ömrü kadar! Ne çare! Allah sabırlar ihsan etsin.

ZEKİYE — Beybabacığım! Kızcağızınızla mı eğleniyorsun?

SITKI BEY — *(Uzaktan uzağa marş başlar, gönüllülerin sesi de işitilir)* Bak! Yalnız ben eğlenmiyorum a, herkes de bir türlü eğleniyor. Onlar da biz kadar memnun. Yemin ederim ki bu memnuniyet, kalenin kurtulduğundandır; kendi kurtulduklarından değildir. *(İslam Bey'e)* Ne dersin? Bu kadar kuşatma, bu kadar zorluk yaşadık. Şu edepsizden başka kimse hiçbir şeyden bir kere olsun şikâyet etmedi.

İSLAM BEY — Halkta gerçekten gayret var!

SITKI BEY — Ona şüphe yok. Aman dinleyin! Bana bu hava pek dokunur. Müziği de sözleri de vatan gayretinin yaktığı yüreklerden çıkmış olmak gerek...

(Askerler, gönüllüler, Abdullah Çavuş gelir. Bir bölük geçmeye başlar)

*İşte düşman karşıda hazır silah.
Arş yiğitler vatan imdadına
Arş ileri arş bizimdir kurtuluş
Arş yiğitler vatan imdadına
Hepimizin validesidir vatan
Herkesi lütfuyla odur besleyen
Bastı düşman göğsüne biz sağ iken
Arş yiğitler vatan imdadına
Vatanın şanı, halk ve memleketin korunması
Süngünüze dayanmaktadır
Milleti eyler misiniz namert
Arş yiğitler vatan imdadına
Rehberimiz mertçe gayretidir
Her taşımız bir nice bin canadır
Cana değil meyil bugün şanadır
Arş yiğitler vatan imdadına
Yara nişandır tenine erlerin
Ölüm ise son rütbesidir askerin
Altı da bir üstü de birdir yerin
Arş yiğitler vatan imdadına*

SITKI BEY — Aslanlarım, nereye gidiyorsunuz? Düşman defoldu, acele bir işimiz kalmadı. Durup da biraz miralayınızı dinleyin. Yemeği beş dakika sonra yeseniz olmaz mı?

ABDULLAH ÇAVUŞ — Emredersen beş saat sonra yeriz. Kıyamet mi kopar?

SITKI BEY — Siz bu tabyayı canınızdan kıymetli gördünüz. Her biriniz on kişiye karşı durdunuz. Doksan gündür çekmediğiniz bela, görmediğiniz zahmet kalmadı. Osmanlıların namusunu göklere çıkardınız. O şanlı şanlı babalarınızın evladı olduğunuzu gösterdiniz. Bundan sonra nereye giderseniz gidin. Korkmayın, nereye gitseniz de “Ben Silistre muhafızlarındım.” deseniz ummadığınız saygıyı görürsünüz. Velez düşman toprağında olsun, mert olan kılıcınıza; insan olan namusunuza yemin eder. Cenab-ı Hak huzurunda da alnınız açıktır. Vatanını sevenleri Allah da sever. Vatan sizden hoşnuttur. Şu taşlar, topraklar gösterdiğiniz kahramanlığı bilseydi; araya araya evladını bulmuş anneler gibi vücudunuza dokundukça şevkinden, ferahından tir tir titrerdi. İnsanlık sizden hoşnuttur; elbette adınız asrımızda tutulan tarihlerin en şanlı yapraklarına yazılır. Cenab-ı Hak sizden hoşnuttur; ettiğiniz hizmetleri şüphe yok ki melekler şimdiden rahmetle, hürmetle hatırlıyorlar. Ettiğiniz fedakârlığın kıymetini ben bilirim. Lakin acaba hizmetinizin kıymetini siz bilir misiniz? Vatanın en büyük, en aziz yüce maksatlarından birini kurtardınız. Vatanı kurtardınız demem çünkü onun selameti dünyanın kefaleti altındadır. Baksanız a, üç devlet gelmiş bizimle beraber uğraşıyor.

ABDULLAH ÇAVUŞ — Sanki gelmemiş olsalar kıyamet mi kopar?

SITKI BEY — Kıyamet kopmazdı; lakin sıkıntı çekilirdi.

İSLAM BEY — Ben o sıkıntıya razıydım. Biz yardımcısız da bu toprakları koruyabilirdik. Ölürdük, mahvolurduk; yine mağlup olmazdık.

SITKI BEY — Öyledir, fakat niçin yardımdan şikâyet edelim! İnsanlık, medeniyet bizi haklı görüp de imdadımıza koşunca neden memnun olmayalım? Bize yakışan vatan muhabbetidir, gurur değil! Askerler, padişahımızın bir kalesini kurtardık. Birçok şehit de verdik. Haydi bakalım, bana bir “Padişahım çok yaşa!” çağırın.

ASKER — *(Tramperet alınarak)* Padişahım çok yaşa!

SITKI BEY — *(herkese)* Kardeşler! Canımızı tehlikeye attık. Vatanın kaidesini muhafaza ettik; yine de ederiz, her vakitte ederiz. Biz Osmanlı değil miyiz? Osmanlıların şanı her vakit vatanın en küçük faydası için ölmektir. Nerede her vakit yolunda ölmeye hazırız. Yaşasın...Yaşasın!

İSLAM BEY — Haydi bakayım Osmanlılar!

(HERKES BİR AĞIZDAN) —Yaşasın vatan!.. Yaşasın Osmanlılar!

(Perde Kapanır)

Sözlük

Muntazam: Düzgün, düzenli.

Matem: Yas.

Keramet: Ermiş kişilerin gösterdikleri olağandışı durum, mucize.

Gayp: Gözle görülmeyen, manevî olan.

Murat: İstek, dilek, amaç.

Kabahat: Hata.

Zapt etmek: Tutmak, kontrol etmek.

Nur: Işık.

Azap: Acı, eziyet.

Mahcup: Utangaç, utanmış.

Muhabbet: Sevgi.

Müjde: İyi haber.

Hiddet: Öfke.

Metanet: Kötü bir duruma dayanma gücü, sabır.

Ecdat: Büyükler, atalar.

Selamet: Her türlü kötülükten kurtulmuş, sağlıklı.

Felek: Kader, dünya.

İhsan: İyilik, bağış, lütuf.

Ziyade: Fazla, çok.

Hükmetmek: Düşünüp bir sonuca varmak.

Muharebe: Çatışma, savaştaki çarpışma.

Mahzun: Hüzünlü.

Hicran: Ayrılık, ayrılığın sebep olduğu acı.

İftihar etmek: Övünmek, gururlanmak.

Velinimet: Bir kişinin iyiliğini gördüğü, minnet duyduğu kişi.

Çehre: Yüz.

Ziynet: Süs.

Şehadet: Şehitlik, şehit olma.

Kam: İstedigine erişmek, ele geçirmek.

İhvan: Yoldaş.

Zeval: Bozulma.

Kâdir: Gücü yeter.

Metin: Dayanıklı.

Arz etmek: Sunmak.

Semiz: Şişman, besili.

Süngü: Tüfek namlusunun ucuna takılan sivri, delici silah.

Müsaade: İzin.

Melun: Lanet, kötü.

Felek: Dünya, baht, kader.

Menetmek: Yasaklamak, engellemek.

Niyaz etmek: Yalvarmak.

Buhran: Kriz, bunalım.

Murdar: Kirli.

İzzet: Saygı, hürmet.

Meram: İstek, niyet, amaç.

Vesselam: "Sözün kısası" veya " işte o kadar" anlamlarında kullanılan söz.

Hazin: Hüzünlü, kederli.

Hakikatsiz: Vefasız, kıymet bilmeyen.

İhya: Çok iyi duruma getirme, geliştirme, güçlendirme.

Merhume: Ölen kadınları tanımlamak için kullanılan bir söz.

Menfaat: Fayda, çıkar.

Nezinde: Yanında, gözünde.

Beniz: Yüz rengi.

Kerem: Büyüklük, asalet, cömertlik.

Arş: Göğün en yüksek katı.

Valide: Anne.

Meyil: Bir şeye ilgi gösterme, bir şeye doğru eğilme.

Kaide: Temel, taban.

Muhafaza etmek: Korumak.